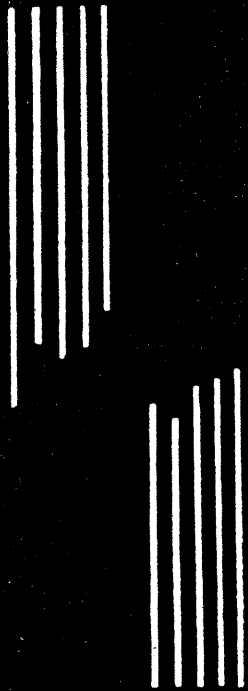

MUU SIIKA- LEHT

1931

JANUAR

Nr. 1

Muusikaleht

Pää- ja vastutav toimetaja **Riho Päts.**

Toimetus: **Leenart Neuman, Riho Päts ja Tuudur Vettik.**

KAASTÖÖLISED:

TALLINNAS: prof. J. Havik, E. Hav, R. Kangro-Pool, prof. A. Kapp, H. Kompus, A. Krull, R. Kull, prof. A. Lemba, prof. T. Lemba, M. Lüdig, V. Nerep, R. Päts, prof. P. Ramul, M. Saar, prof. J. Tamm, prof. A. Topman, J. Vaks, T. Vettik, E. Võrk j. t.

TARTUS: H. Eller, J. Kraut, L. Neuman, J. Simm j. t.

TEISTES KODUMAA LINNADES: Joos. Havik (Kuresaare), F. Klement (Valga), V. Krull (Pärnu), P. Laja (Võru), E. Mesiäinen (Rakvere), H. Rossman (Viljandi), K. Tuvike (Tõrva), K. Veeber (Türi), J. Väilbe (Narva) j. t.

VÄLISMAAL prof. H. Klemetti, prof. dr. J. Krohn, prof. S. Palmgren, mag. M. Turunen (Helsingi), S. Ranta (Viiburi), V. Siukonen (Sortavala), A. Ebel (Berliin), G. Krause (Riia, Varssav, Pariis, Milano j. t.).

Muusikalehe tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	2 kr. — s.
Teistele	2 kr. 50 s.
Välismaale	4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Muusikalehe väljaandja: **E. Lauljate Liit**

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Rataskaevu 22. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Aasta vahetusel — Toimetus
Rütm, viis ja harmoonia kultuuresteetilisest seisukohast — A. Frankovsky
Laulupidude asjus — T. Vettik
Kus oli Saebelmann aastal 1872—1873 — E. Mesiäinen
Uuematklaverimuusikat noorsoole — R. Päts

Kummaline debüüt — H. Berlioz
Esimene X üldlaulupeo ettevalmistustund raadios — T. Vettik
Arvustusi
Muusikaline ülevaade
Mitmesugust
Pilte ja illustratsioone

Järgmine Muusikalehe Nr. ilmub veebruaris.

MUUSIKALEHT

AASTA VAHETUSEL

Aasta vahetusel ikka tavaliselt kerkib üks mõte: mida toob tulevik? Püütakse vana aasta künniselt veel kord möödunudle tagasi vaadata ning ennustada tulevikku. Nii see on ka õige: et tabada edespärase arengu suunda, peab selguma möödunu.

Kui ajalehed oma veergudel on tegelend päämiselt majanduslike ja poliitiliste, hää! juhul ka kirjanduslike küsimusiga, siis *siin* loomulikult tahaksime vaadelda meie *muusikaelu* korraldusi.

Ent pilku tagasi heites meie möödunud muusikalisele tegevusele, mis end küll nii või teisiti on avaldand, peame kurvastusega nentima — see on hall kui pilvis sügistaevas, kust vaid harva vilksatab päikesekiir. Paistab silma *korraldamatus*. Meil on küll mõningaid kõlava nimega helikunsti seltse ja ühinguid, kes endale võtnud õilsaks ülesandeks korraldada meie muusikaelu, tõsta kõigekülgselt meie muusikakultuuri, kuid enamasti iseloomustab nende tegevust äärmine passiivsus ja flegmaatus. Tõsi küll, need seltsid, kes oma juhtivusega peaksid sammuma esirinnas, paar korda aastas siiski näitavad teatavat ettevõtlikkust — ent see piirdub vaid kultuurkapitali summade jagamisega. On need jagatud, siis järgneb jälle poolaastane puhkus — kuni järgmise helikunsti sihtkapitali valitsuse koosolekuni. Nii see ratas on veerend ju aastaid!

Et aga selles asutises (H.S.V.) — mis koosneb meie juhtivamate muusikaliste organisatsioonide valitud esindajaist ja seega peaks olema meie muusikaelule *suunda andjaks* muusikapoliitiliseks parlamendiks, kus tänuikumaid võimalusi oleks muusikaellu puutuvate küsimuste igakülgselt läbisõelumiseks — et selles ka mingeid laiaulatuslikumaid, üldtähtsusega muusikakultuurilisi küsimusi oleks arutatud, sellest pole ealeski olnud kuulda. Vaid summad, summad! See on aga meie muusikaelule andnud säärase suuna, milles üldse ei ole mingeid põhimõtteid ega sisu. Ka *Akadeemiline Helikunstnike Selts*, kes muide küll h. sihtkapit. valitsuses on väga mõjuvalt esitatud, — üldse ei avalda muid elumärke kui korraldab aastas vaid paar kammermuusika-õhtut. *Konservatoorium* ei ole oma üle 10-a. tegevusaja jooksul suutnud veel nii kaugelegi areneda, et oma õpikavas õpilasile oleks teind sunduslikuks mõne *eesti* helitöö. Nii on küll nõuetav näit. muude romansside tundmine, kuid sõnakestki pole õpikavas Kapi, Lüdigi või Saar'e laulest. Selleks ei ole suutnud kaasa mõjuda ka helikunsti sihtkapitali valitsus. Viimane peaks nägema oma ülesandeid siiski laiaulatuslikumalt, seda enam, et temast olenevad *toetussummad* — ja need on juba mõjuvõimsaiks tegureiks.

Siin peaksid kõik need muusikalised organisatsioonid, kes kuuluvad oma esindajate kaudu helikunsti sihtkapitali valitsusse, moodustama sarnase tugeva asutuse, mille juhatuse päämiseks ülesandeks olgu *sihiteadlik tegelemine meie muusikakultuuriliste probleemidega, teatavate kindlate juhtmotiivide ülesäädmise meie muusikaelu juhtimiseks ja lõppeks meie muusikaelu üldine korraldamine ning reguleerimine nende järele*. Helikunsti sihtkapitali valitsusel pole aga teatavasti üldse mingit kindlaksmääratud tegevuskava. Toimitakse täiesti juhuslikult, pimedas kobades. Kuid noid asju, mis nõuavad korraldavat kätt, on küllaltki. Märkigem kas või mõni tähtsam: 1) muusikalise kasvatuses ratsionaalsem korraldus, 2) põhimõtete kindlaksmääramine, mille järele omandatakse helikunsti sihtkapit. valitsusele helitöid, 3) omandatud tööde avalikkusele esitamine ja kättesaadavaks tegemine, 4) muusika kirjastus, mille üle juba oli osalist juttu meie lehe eelmises numbris ja millest oleneb tähtsal määral *üldse* meie muusikaelu füsionoomia.

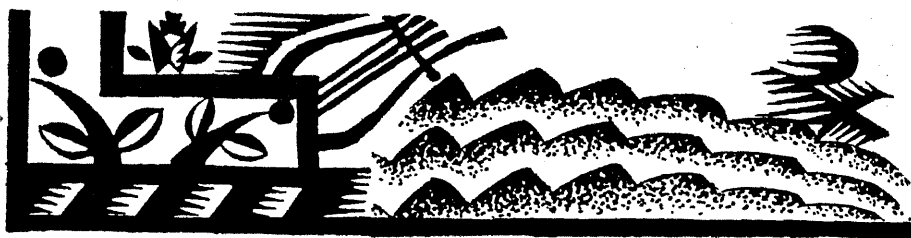
Nüüd on aga seisukord sarnane: üksikult juhtivate muusikategelastega rääkides avaldatakse sageli pahameelt korraldamatuse, isegi omakasupüüete üle, ent kui üheskoos kokku tullakse asjalikuks tööks, siis näib kõik olevat korras, vähemasti selles osas, mis puudutab *üldtähtsusega*, põhjapanevaid küsimusi.

Aeg oleks ju jätta sarnane sisutu, mõttetu „tegevus“. Aeg oleks suhtuda kõige *tõsidusega ja aktiivsusega* meie muusikaelu *sihiteadlikuks korraldamiseks*. Aeg oleks ju *üksteist mõista ja tõesti tööle hakata!*

Omapoolt „Muusikaleht“ tahab eeloleval aastal *erilise* hoolega jälgida meie muusikaelu igakülgset ning kõik oma jõud kokku võtta, et aidata kaasa selle tervendamiseks.

Nüüd aasta vahetusel on toimund ka toimetuses mõningaid muudatusi. Kuid need kannavad puhtvormilist laadi: endise *suurearvulise* toimetuse asemel, mis nüüd äraproovitult tundus otstarbetuna, on moodustatud *väikesearvuline* — kolmeliikmeline, kellel võimalus omavahel tihedamas kontaktis töötada. Seejuures on kontakt endiste toim. liikmeiga täieliselt jäänd alale: nagu siiani nad toetavad oma asjatundliku kaastööga lahkesti „Muusikalehte“. Nendega ühinedes on hulk teisigi nimekamaid muusikakunsti- ja kultuuritegelasi kui kodumii välismailt, et kõigiti aidata kaasa meie vastutusriikka *töö* edukusele!

RÜTM, VIIS JA HARMOONIA KULTUUR- ESTEETILISEST SEISUKOHAST*)

A. FRANKOVSKY

Muusikakunstis on kolm põhielementi — viis, harmoonia ja rütm. Nad kujutavad endast tihedat ja lahutamatu kolmikut ja on üksteisega seotud niivõrd lähedalt, et ühe olemasolu juba eeldab mõlema teisegi eksistentsi. Ühtki neist ei või sel määral eraldada ja üksikult vaadelda, et küsimus, mis üksnes puudutab üht, ühtlasi ei riivaks mõlemat teistki. Nende kolme elemendi ülesannet ja tähtsust muusikakunstis võib käsitleda kahest küljest: 1) puht-muusikalisest ja 2) filosoofilis-esteetilisest vaatekohast. Muusikaline külg moodustab endast helikunsti puht-teoreetilise baasi, kuna filosoofilis-esteetiline külg loogiliselt põhjendab meloodia, rütm ja harmoonia kultuurilist tähtsust muusikakirjanduslikus mõttes. Käesolevas artiklis läheme täiesti vaikides mööda puht-muusikalisest küljest, mis pakub huvi vaid kitsast eriteaduslikust seisukohast, ja räägime vaid muusika algeliste elementide üldkultuurilisest tähtsusest.

Muusikakunsti materjalina esineb *fikseeritud heli*, s. t. niisugune heli, mille kõrgus õhuvõngete arvuga määratakse kindlaks erilise aparadi, sireeni, abil. See heli äramääratud olek teeb *muusikavallas* võimatuks helide *massi*, nagu näit. — metsa mühin, lainete laksumine, kõue mürin, lindude häälitsemine j. m., mida tuleb ette looduses, kuid mil puudub see äramääratud olek. Ainult harva jälgendab muusika kunstlikult neid loodusehäälid, et saavutada suuremat piltlikkust, kuid kunagi ei kasuta ta neid. Sellest järgneb, et helide muusikalist maailma ei ole olemaski tõelikkuses, see on täieliselt inimese geeniuselga kutsutud ellu. Muusikakunst on isesugune, iseseisev, vaimsete emotsioonide, inimhinge psüühiliste elamuste maailm, mis peaaegu vastupidine maise tõelikkuse reaalmaailmale.

Inimene leiab välist väljendamist oma tundmusele karjatases, kuid see viimane asetseb hääles. Kui meie juba ei leia sõnu, et väljendada kas taltsutamatu rõõmu, südantlõhestavat kibedust, joovastuse ekstaase või usulist heldimust, siis tõiname, ja ilma et oleks tarvidus olnud sõnade selgitava mõjuvuse järele, saavad need hääled otseteed inimese südamesse ja tuhandete juures sunnivad teda peksma ühise rütmiga. Sellest on arusaadav, mispärast ümberpöörduvalt abstraktsedki hääled, esinedes elava ja tunda olendi väljendusena,

*) Kuigi siin mõned arvamused ja otsused ei ole küllalt põhjendatud, annab toimetusele artiklile ruumi, kuna see sisult meie lugejaskonda siiski võiks huvitada.

võivad sügavasti vapustada inimhinge. Kuulamise tundmuse lihtne analüüs ei võimaldaks meile iialgi mõista seda meeoleolu, mis peitub hääldes; ja nad muutuksid mõttetuks, kui inimesed ei avaldaks hääldes oma vaimu olemisi.

Loodus on inimese kuulmise taidnisvõimet piirand 87 heliga. Mitmesajaaastalise heliõpetuse viljana on ta eurooplase kõrvas töötand välja omaduse, eraldada pooltoon kui vähim distants kahe teineteise kõrval seisva heli vahel. Mõningail Aasia rahvail on kuulmine palju teravam kui eurooplasil: araablased näiteks oskavad eraldada kolmandiktoone, hindud isegi teevad vahet neljandike vahel.

Mažoor — rõõm — ja minoor — kurbus — kui meie psüühika kaks algelist ja vastupidist olekut on meile looduselt endalt antud, nagu seda tõendavad ja selgitavad uusimad akustilised uurimused. Asi seisab selles, et iga põhiheli ei ole *tervikuline* ega omaette üksus, vaid ainult *domineeriv* teiste helide reas, millest ta koosneb. Ühed neist seisavad *päältpool* põhiheli — obertonid, teised ta *all* — unertonid. Keeruliste akustiliste väljaarvamistega on Helmholtz'ist, Öttingen'ist ja Reimann'ist leitud kõigi helide obertonid ja unertonid. Osutus, et igas põhihelis on pääoobertonid mažoorgamma pääastmed (näit. — do's on mi ja sol), pääunertonid on aga pääastmed vastavas minoorgamma (do's on la ja mi). Nõnda osutus, et keerulises ja viirastavas helimaailmas valitseb seesama üllatav, oma lihtsusest ja täpsusest ideaalne kord, nagu kogu suurest loojast loodud maailmas.

Siiski ideaalne oma lihtsusest, ühtlusest ja reeglipäraselt mažoori ja minoori süsteem, mis aluseks kogu nüüdisaegsele muusikale, ei saand korruga inimkonna varaks. Vanas Kreekas domineerisid kunstlikult hangitud tonaalsused, mis moodustusid seitsmetoonilisest heliredelist (meie oktaav) ja mida ei tule vaadelda kui ühist mažoori või minoori järjestust, vaid kui kahe iseseisva tetrakadi ühendist. Kogu keskaja muusika aluseks oli niinimetatud „kiriklike viiside“ süsteem, mis kujutas endast muudetud vana-kreeka viise. Terve rida muusikuid ja teoreetikuid pidi jõudsasti töötama seitsmeteistkümmne sajandi kestvusel, enne kui inimkond jõudis nüüdisaegse mažoori ja minoori süsteemini. Teatavasti on ta aluseks kaks ringi — kvint ja kvart, mille järele kõik meie mažoorheliredelid ehitatakse üles. Nii siis osutus, et see suurepärase kord ja imestustäratav ühtlus, mis valitsevad lõpmatus kosmose sügavuses, kus arvutud tähemaailmad ja planeedid liiguvad lihtsaimate geometriliste ringi- ja ellipsi-vormide järele, valitsevad helilisegi harmoonia viirastavas maailmas.

Helide tõeloomuse leiutisiga sünnitas inimese geenius universaalse maailmakeele — muusikakunsti — ja tema üksikud murrakud — rahvamuusika, mille juured igal rahval pesitsevad rahvuslikus vaimus. Seepärast on kodulaulu helid ikka lähedad südamele ja vapustavad sügavasti selle rahva hinge, kuna võõrmaine laul, kui ilus ta iseendast ka on, jääb ikka niisama võõraks nagu võõras murrakki. Muusikakunst aga on universaalne ja kogu kultuurilise inimkonna omandus.

Viis, harmoonia ja rütm on muusikakunsti lahutamatu kolmik, mis väljendab kogu ta liittuuma. Kui arutada nende muusika põhielementide tähtsust, siis võib jutt ainult olla ühe nende elementide *domineerivast* osast teatud helilooja individuaalses loomislaadis, kuid milgi viisil mitte selle absoluutselt

puudumisest. Seepärast on täiesti otstarbetu igasugune vaidlemine sellest, milline neist kolmest põhielemendist on muusikale tähtsaim, sest nad on kõik ühevõrra tähtsad ja tarvilised muusika eluvõimeks.

Meloodia on tunnete element, hinge puhas projektsioon; algus on naiselik, mis tuleb südamest. *Harmoonia* ühes kontrapunktiga on mõistuse element, mis avaldab hinge sisemist tuuma; algus on mehine ja tuleb pääajust. *Rütm* on tahtejõu, loomisakti element ja algus on ühendav ja siginev, mis kutsub ellu nii mehise kui naiseliku alguse. Rütmita, selle elava olevuse sisemise pulsatsioonita, ei või olla juttugi muusikalise organismi terviklusest, sest rütmita on viis vaid kogu juhuslikke helisid, harmoonia aga sarnaneb siis laialipillatud üksikuile helilaikudele. Esteetiliselt vaadeldes üht kunstiteost tema sisalduvate elementidega, peab vastuvaidlematult parimaiks tunnistama Emmanuel Kant'i järeldused. Tema otsustamise järele on taideline teos — mitmekesiduse ühtlus — ja selle tuum põhjeneb tema osade vastastikusel mõjutamisel. Iga üksik tema osa eeldab iga teist osa, iga element määratakse ja selektatakse kogu tervikust, ja jälle ümberpöörduvalt. Seetõttu tekib mainitud taidelise teose sisemine ühtlus ja vastuvaidlematus, mis teda muudab tervikuks, eraldatud maailmaks. Mõistagi tähendab see, et kunstiteos on „vorm“, sest vaid vormis suhtuvad elementid ja koosnevad mingisuguseks ühtlaseks üksuseks. Kunstiteos saabub siis, kui fragmentaarsed (katkelised) olemasolu sisalduvad säetakse niisugusse vastastikusse vahekorda, kus nad omavad mõtte ja teevad üksteise vastastikku tarviliseks, nii et neis võib leida ühtlust ja niisugust sisemist sirgjoonelisust, missugust tõelikkus ei paku üalgi. Sellest järeldub, et taideline teos on elav organism, kus väljavõtmised ja ümberpaigutamised ei ole võimalikud. Sarnaseis elavais kunstilises organismes tuleb väga sageli ette, vaatamata kõigi elementide harmoonilisele liitumisele, et üks neist — rütm, viis või harmoonia — kujuneb domineerivaks. Kui niisugune näht kordub väga sageli teatud helilooja teoses, siis võib teda pidada iseloomustavaks iseärasuseks, mis teravasti rõhutab antud loovat individuaalsust.

Vaatame aga nüüd, milliseid iseloomustavaid iseärasusi toob heliloojate loomingu individuaalsusse igapähe nende kolme muusika põhielemendi domineerivus.

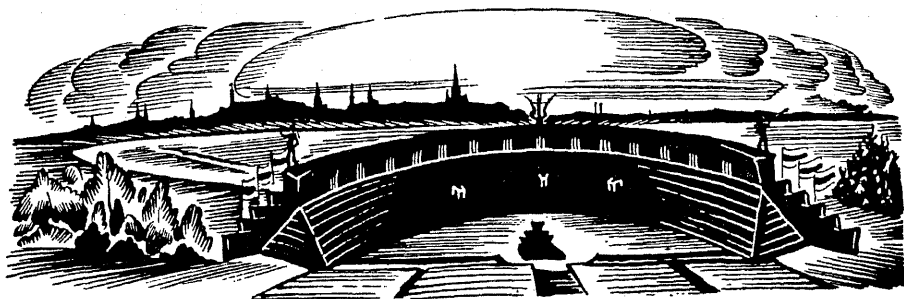
Rütm elab meis endis. Rütm on see ajajaotus, mis saabub helilöökidest. Need korduvad teatava õigepärasusega ja on lahutatud pausidega, puhkeagedega. See õigepärasus on lõpmata mitmekesine tagasitulevate löökide kiiruselt, raskuselt ja rühmituselt. Vajadus ajajaotuse järele on inimesele niisama omane nagu ruumijaotuski ja abinõud selle jaoks leiduvad inimese enda loomuses: hingamine on esimene ajajaotaja, kõnnak on esimene ruumijaotaja. Tuntud rütmiauriija Lussy nimetab hingamist muusikalise takti prototüübiks, rütmi esivanemaks. Inimese südame tegevust võib pidada loodusliku rütmi väljenduse ideaaliks. Et rütmitunde juured peituvad inimese vere lainetamises, siis on ta avaldused mitmesuguste rahvaste muusikas väga mitmekesised. Miski muu ei iseloomusta mitmesuguste rahvaste temperamendi varjundeid nõnda selgesti, kui nende armsamate rahvastantsude rütmid: valsi rütmis elab sakslase hing, masurka omas poolaka, bolero rütmis hispaanlase, czardaši omas madjari hing jne. Hiina muusika tardund rütm on väga iseloomustav „Taevariigi“ surnud kultuurile, kuna äärmiselt liikuv ja muutlik hindude muusika

rütm avaldab selgesti rahutut vaimu, eksalteeritud meeletust, mis püüab ühineda Nirvaanaga.

Üksikult võetuna ei osutu rütm näit. trummi helides mingisuguseks muusika elemendiks, kuid sellele vaatamata mõjub ta siiski alistaval viisil inimese teadvusele, nagu näeme seda sõdurite marsis. Andes meloodilisile ja harmoonilisile algeile elulisuse, annab rütm, mis on tahtejõu kehastaja, selle või teise iseloomu muusika tervikule, vaadates ta osavõtu ulatusele. Nii annab näiteks kindel ja järsk rütm muusikale kaljukindluse, tugevuse ja raudse vägevuse iseloomu, nagu seda võime panna tähele Beethoven'i juures, kes ju endast kujutab võimsat titaani helide eredas tuleleegis ja vabaduse, sarnasuse ja vendluse kõrge idee eest toob välja võitlejate vapraid hingi. Vastuoksa Chopin'i vallatlev, kapriislikult-muutlik rütm, mida ta märgib ära ebamääraste terminiga (*tempo rubato*), iseloomustab suurepäraselt romantiliste unistuste peent luulet, mis tungib esile suurmaailma salongide intiimsuses. Čaikovski krampelik rütm väljendab ilusasti kannatusis ja üksinduse piinus roidund haige hinge surmahirmu, kuid mis põleb sisemisest rõõmutundest ja armastuse meeletust janust. Praegusaja keerulise inimhinge neurasteenilist kistud-olekut, mis koetud haiglaselt-teritatud närvidega, kruvitud üles kunstlike narkoosidega ja mis on hülbind piinarikastesse vastoludesse, annavad kujukalt edasi rahutud, ühtsoodu murduvad ja muutuvad Scriabin'i rütmid. Rebikov ja Stravinski annavad oma jämedate, lapidaarsete rütmidega muusikale mingisuguse kivise liikumatusse või tahtmata ürgjõu, mis ilmselt sarnaneb sellele Boeklin'i ja Stukki'i fantoomide-maailmale, mida Rebikov kujutab helides („Dans leurs pays“, „Tarmi eux“, „Les rêves“), või sarnaneb sellele koopainimeste celajaloolisele ajajärgule, millest Igorj Stravinski kirjutab oma kuulsa balleti „Püha kevad“.

Meloodia on midagi niisugust, mis elab väljaspool inimest. Meie tajume teda kõrvalt. Kui õpime pähe mõnd viisi, siis asetame teda nagu endasse. Viisiks nimetatakse teatud täiesti vabavolilist helide järjekorda, mis asetuvad mitmesugusel kõrgusel ja mil on selgesti-eraldatavad algus ja lõpp, ning tekitab mulje mingisugusest tervikulisest, ühtlasest ja liidetust ja kutsub kuulajais esile kunstilise mulje. Viise võib luua lõpmata palju, kuid kunstilise väärtusega on ainult need, mis loomulikud, iseloomustavad, originaalsed ja niivõrd homogeenised, et moodustavad endast nagu ainsa organismi. Niisuguses viisis on iga heli oma kohal, ta puudumine, ümberpaigutamine või lisamine toob talle midagi uut, kõrvalist, muudab viisi halvemas mõttes. Arusaadav, et sarnaseid viise on raske luua ja neid tuleb võrdlemisi harva ette. Eriti veetlevaid ja iseloomustavaid viise võib ammutada lauludest mitmesuguseilt rahvalt, seepärast kasutavad neid sageli heliloojad kunstiliseski muusikas. (Glinka, Rimski-Korsakov, Borodin, Grieg jne.). Mõningate heliloojate juures võib leida sageli imestustäratavalt toredaid viise (näit. Chopin'il, Verdi'l, Čaikovski'l). Mõnikord võib haruldaselt õnnestund viis saada palju kuulsamaks kui kogu suurteos, milles ta esineb, näit. Eléazar'i aaria Halévy ooperist „Juuditar“ IV vaatuses või Mignon'i aaria „Connais tu le pays“ Thomas'e ooperi „Mignon“ I vaatuses.

(Järgneb.)

LAULUPIDUDE ASJUS

Keeleuendaja J. Aavik'u artikli „Laulupidude maania“ puhul „Olionis“

T. VETTIK

„Olionis“ nr. 11 (1930. a.) on võtnud meie laulupidude kohta sõna keeleuendaja J. Aavik päälkirja all „Laulupidude maania“.

Kuna hr. Aavik seisab hoopis kõrval sellest suurest organisatsioonist, mis moodustab Lauljate Liidu, ei tunne L. L. töökava ning sihte, on ta artikkel rajatud ebaõigeile andmeile ning on ülekohtune L. Liidu vastu.

Et hr. Aavik just nüüd leidis paraja aja olevat sarnase mahategeva artikli avaldamiseks, nüüd, kus teeme suuri ettevalmistusi juubelilaulupeole, siis loen tarviliseks sellele artiklile vastata rohkem asja selgitamiseks just meie suure lauljaskunnas.

Hr. Aavik kurdab oma artiklis: Möödunud suvel üle 15 kohaliku laulupeo! Ning loendab siis kõik laulupäevad, mis möödunud suvel kuskil peetud. Sõnaga: laulupidusid peetakse liig palju. Muutuvad tüütavaiks! Vaatleme seda küsimust lähemalt.

Meie teeme vahet laulupeo ning laulupäeva vahel: laulupeod on suuremaulatuslikumad — maakunna- ning üldlaulupeod, laulupäevad aga väikeulatuslikud — kihelkunna piires. Viimased on õieti ühendatud kooride kontserdid. 200—300 lauljaga, mis omavad kohaliku tähtsuse. Need ei mõju kaasa milgi tingimisel laulupidude ülirohkusele. Need on kihelkunna lauljaile ning rahvale vaimlik pühapäev. Arvan: mida rohkem laulupäevi peetakse — seda parem, kuna need on ilusamaid ja armastatumaid pidusid maal! Miks piirata kultuuritööd?

Laulupeod aga, mis omavad laiema mõõdu, maakunna- ning ülemaised, — korraldatakse L. L. poolt väljatöötatud kindla kava järele: üldlaulupeod korduvad iga 5 aasta järel, samuti on igas maakunnas 5 aasta jooksul üks laulupidu. Üldlaulupeo-aastal maakunna-laulupidusid ei peeta.

5-aastast vaheaega pooldas üle 60% laulukooridest ning nende juhtidest L. Liidu poolt korraldatud ankeedis (pääle IX üldlaulupidu), ja selle on pannud maksma laulukooride esindajad Lauljate Liidu volikogu näol (21. aprillil 1929. a.).

Nii süüdistab hr. Aavik küll asjata Lauljate Liidu eesotsas seisvaid muusikamehi laulupidude sagedase korraldamise auahnuses; samuti langeb ära ka maakundade tegelaste süüdistus auahnuses, kes üksteise võidu tahtvat toime panna maakunna-laulupidusid.

Agas on 5-aastase vahega üldlaulupeod liig tihedad? Olen kõnelend sellest küsimusest paljudegagi, kuid kõik peavad seda vaheaega parajaks. On ju veel järgmise üldlaulupeoni aega 2¹/₂ aastat. Võib-olla on säärase mulje tekitand asjaolu, et juba (3 aastat varem) hakatakse tegema ettevalmistusi, vilksatub mõni sõnum ajalehes, — juba saadeti noodid välja? Sarnast juttu oli ka VIII ja IX laulupidude vahel. Kuid lõppeks nähti siiski, et 5-aastane vaheaeg oli paras.

Nüüd aga võtame sõna maakunna-laulupidudest. Polnud kerge L. Liidul panna maksma ülalmainitud kava; mõnedki maakunnad ei tahtnud sellest kuuldagi. Pidasid igal suvel laulupidusid. Oldi üpris pahased sellele, et L. Liit takistab nende isetegevust. Nüüd on aga asi juba nii kaugel: kavast peetakse kinni. Mitte üksteise võidu ei korraldata maakundlikke laulupidusid, nagu hr. Aavik süüdistab. Isegi jäetakse pidamata mõnikord, nagu Läänemaal sel aastal, ja Saaremaalgi.

Nüüd valusamaid küsimusi maakunna-laulupidude asjus: mõned maakunnad paisutavad oma laulupeod üleliia suureks! Vaat' siin ongi see valu-laps, see tekitabki laulupidude-küllastuse!

Loomulikult peaksid maakunna-laulupeod piirduma ainult oma maakunna piires tegutsevate laulukooridega. Kuid üksikud maakunnad paisutavad neid kunstlikult. Ei või ju olla kellelgi selle vastu, kui mõnest linnast sõidab külla maakunna-laulupeole mõni laulukoor, kuid sihikindlalt igasuguste üleskutsete ja reklaami näol laialt kokku meelitada üle maa laulukoore maakunna-laulupeole peaks kaduma.

See ongi kurja juur, mis suuresti vähendab üldlaulupidude mõju, see ongi, mis tekitab laulupidude-küllastuse tunde.

Sarnane kunstlik paisutamine pole aga normaalne: *ei suudeta teha muusikalisi eeltöid!* Ning laulupeo kunstiline tulemus on nõrk! Ka majanduslik külg kannatab: laulupeod lõpevad puudujääkidega!

Ja siis sõneldakse ning põhjatakse mitu aastat tagantjärele ajalehis ning süüdistatakse üksteist. Need on kõik pahed, mis teravalt riivavad Lauljate Liidu ning laulupidude hääd nime.

See kõik kaoks, kui toimitaks jõukohaselt. Nii mõnigi maakund võiks siin olla eeskujuks. Mainiksin kõigepäält Virumaad. Kuid üks temagi ole pidand läbi elama kibeda kogemuse.

Kes aga suurimalt siin on patustand, on Tartumaa. Ja otse meelega on tahetud paisutada Tartumaa laulupidu ülemaiseks. Hr. Aavik, võtke kätte Tartumaa laulupeo eelset „Postimehed“ ja lugege, mida kirjutab hr. Jaan Tõnisson! Ta teeb kibedaid etteheiteid L. Liidule, kes tegevat takistusi, et Tartumaa laulupidu ei paisuks ülemäära! Kuid laulupeo tulemus: arvustajad leidsid, et muusikaline külg oli nõrk, kuna ei suudetud teha muusikalisi eeltöid, ja aineliselt lõppes laulupidu puudujäägiga! (833 kr. 16 senti.) Sama lugu oli ka eelmise Tartumaa laulupeoga.

Ja nüüd: et Tartumaa laulupidu paisus kaugelt üle maakunna piiride, peaaegu ülemaiseks, et „Postimees“ kuulutaski selle ülemaiseks, üks siis tööpoolest või tundudagi, et X üldlaulupidu tuleb liig vara. Võib-olla sellest tundeist hr. Aavikki suvatses võtta sõna.

Kuidas aga panna piir sellele kunstlikule paisutamisele, sellele on väga raske leida vastust. Võib-olla hr. Aavik leiab siin hää nõu?! Oleksime talle väga tänulikud, kui ta oma kodulinnaski suudaks asja muuta normaalseks. Asjata aga süüdistab ta küll Lauljate Liitu.

Siis võtab hr. Aavik sõna ka laulupidude kava asjus. Ja päris asjatundjana kohe! Ta leiab, et laulupeo laulud on väga ebakohased: „raskepärased, keerulised, kus ei ole peaaegu ühtki selget, ilusat viisi (seda ei tohi enam olla), vaid ainult mingisugused akkordide järgnemised, palju kromaatilisi käike, keerulisi modulatsioone ja disharmoniat“. Ta väidab ka veel, see olevat praegune moderniseeritsev maitse ja et meie heliloojad tahavad ajavooluga pidada sammu, olla koguni esimesedki välismaisile tooniandjaile järelsammujate hulgas.

Õnneks puuduvad meil absoluutselt säärased moenarrid, kes kalduksid äärmisse radikaalsusse, kuid ajaga tasakaalukalt sammu pidada püüavad küll kõik, mis ju täitsa loomulik näht ega võigi olla teisiti.

Kui Teie, hr. Aavik, suure innuga uuendate ning rikastate keelt, mis väga hinnatav, miks pahandate siis, kui muusikaski minnakse ajateed? Ega meilegi enam sobi ärkamisaegne koorilaul, nagu ei sobi teile tolle-aja luulekeel! See on ju aabitsatõde, ega oleks üldse mõtet sellest juttu teha!

Need pahed, kui nii võiksin öelda, mida loesklite, ei kuulu küll põrmugi X üldlaulupeo kava kohta. Kust sellele küll tullakse?

Tean, et meie heliloojad tarvitavad koorimuusikas üldse harva kromatismi, kuna teavad, et see on raske sooritada. Nad kirjutavad suurelt-osalt diatooniliselt. Samuti tarvitavad nad väga ettevaatlikult modulatsiooni. Loomulikku modulatsiooni aga pole põhjust karta. Disharmonia aga on huvitav, ja meie heliloojad oskavad seda tarvitada nii, et see pole raske sooritada: häälte juhtivus on siin mõõduandev.

Lehitsesin läbi (veel kord) X üldlaulupeo üldkoorid ja leidsin, et sääl on 7 laulu diatoonilises laadis, see on kromatismita, modulatsioonita, mõni isegi laadilise kaldumita. Kahes aga vaheldub osade vahel helistik — mažoor samanimelise minooriga ja ümberpöördult. Kuid see vahetus toimub kergelt.

Teistes lauludes leidsin modulatsiooni üldse väga vähe, ja kui, siis õige kergelt ning kromatismita. Noo, natuke võiks ju ka ikka lubada laulupeo kavas modulatsiooni?! Kromatismi leidub jällegi kasinasti, seegi peaaegu erandita läbikäiva noodina kahe astme vahel. See aga ei kujuta mingisugust raskust. Ka ei leidu häälte käikudes kuigi palju raskestiintoneeritavaid intervale, ja kui neid leidubki, siis huvitavalt just vanemais laules, mida juba terve maa laulab, nagu Lüdigi „Sääl kord hasvab“, Kapi „Palumises“ või Lätte „Arka üles, isamaa’s“. Ei leia ma ka üheski laulus mingisugust disharmoniat! Nii siis ei kannata ükski laul keerulise modulatsiooni, kromatismi ega disharmonia all. Kõike on kasinasti ning maitsekohaselt. Hr. Aavik väidab veel, et „pole peaaegu ühtki selget, ilusat viisi“ ja klambreis veel, et seda ei tohigi enam olla. Kahjuks aga ei märgi hr. Aavik täpsamalt ühtki laulu, milles puuduks see „selge, ilus viis“. Ka ei selgita ta lähemalt, mis tema mõttes see „selge, ilus viis“ õieti on. Nii on selles punktis raske hr. Aavik’ule vastu vaielda. Kuid mina ei leia ühtki laulu, mille viis oleks „segane“. Ilu mõiste üle otsustada jäägu aga igapähele vabodus. Mina aga leian X laulupeo noodist

väga palju ilusaid viise. Ka jätab hr. Aavik selgitamata, miks tema arvamise järele ei tohi enam üheski laulus olla selget ning ilusat viisi?!

Edasi suvatseb hr. Aavik nentida, et V. Nerep'i „Saarlaste laul“ on sisuliselt tühine. Liiga targasti öeldud! Jäägu laulude muusikalise väärtuse hindamine muusikameeste hooleks! Ja muusikamehed on oma hinnangu juba andnud.

Kui aga hr. Aavik märgib, et selle laulu tekst keeliseliselt oma oa-ga ei vasta Saaremaa üldkeelele, siis pole mul põhjust selles kahelda, kuna seda ütleb keeleteadlane. Veel peab hr. Aavik sama laulu kindlasti ebakohaseks suurele laulupeole! Aga mis siis, hr. Aavik, kui sama laul X üldlaulupeol saab suurima menu osaliseks? Ei taha olla mingi ennustaja, kuid olen kuulnud lauljailt, kes seda laulu on laulnud, sarnaseid arvamusi, et see laul tootab saada tulevikus niisama populaarseks kui vana tulimeelne „Tuljak“! Elame, näeme! Ka Päts'u „Sarvelaul“ ei kõlbavat. See ongi üks neist laulest, kus puudub „keeruline modulatsioon“, puudub kromatism, ja isegi laadiline kaldum. Sää! on teemiks väga ilus ning lihtne rahvaviis. Mis aga lauljaid võib esialgu veidi heidutada, on selle laulu polüfooniline väsitus, kuna seni meie laulukoorid on suurelt enamusest laulnud homofoonilisi laule. Kuid see polüfoonia on väga selgekoeline. Häälte juhtivus otse eeskujuliselt ladus. Laskem koore ometi katsetada polüfooniaski oma võimeid! Pole mingisugust kahtlust, et sellest laulust ei saada jagu.

M. Saar'e „Hommikulaul“ on küll raskeid laule, kuid üks ole üldkooride osa selles laulus ikkagi võrdlemisi kerge? Raskust teeb see laul vahest üldjuhile eelproovil. Kuid kas pole seegi ülevaid läbielamusi maalaufjaskunnas, kui saavad kaasa hõisata säärast koori-suurteost? Sää! esinevad eri-segakoor, eri-meekoor, eri-naiskoor, ja üldkoorigi täidab sää! oma ülesannet. Kas see pole muusikalisel suur silmapilk, kus üldkoor säärases suures ettekande-aparaadis saab olla kaastegev! Helilooja Kreek ütleb selle kohta: „Kui meie koorid sellest laulust korralikult saavad jagu, siis märgib just *selle* laulu kordaminek meie üldlaulupidude tippsaavutuse.“ Kas siis meie laulukooridel polegi hinges seda edasirühkimise tuld, kas meie laulukoorid ei peaks püüdma kõrgemate muusikaliste saavutuste poole!

Üldiselt on aga X üldlaulupeo kava võrratult kergem IX üldlaulupeo kavast. Ja kui viimasega koorid said hakkama rahuldavalt ja isegi hästi, siis ei tohiks teha muret X üldlaulupeo kava kättepõppimine. Enamasti kõik laulud kuuluvad kergete ja keskmiste liiki. Raskemaid on vaid 2—3. Peab olema ju kavas ka mõni kõvem pähkel, mis avab uusi jõukatsumisi ja annab uusi õppusi ning kogemusi. Meie läheme arenemisteed!

Hr. Aavik, ütlete: laulupidude muusikaline väärtus on langend tähtsusetu-seni alla, muutudes osalt peaaegu negatiivseks.

Pole tõsi! Kas siis sellel suurel muusikalisel ettevalmistustöö!l, mida nii laiaulastlikult tehtud enne üldlaulupidusid, Teie arvates pole mingit tähtsust? Maa-koorijuhid ning -laulukoorid hindavad seda kõrgesti! See on meie kooridele üle maa suureks kooliks! Ainult vähik, kes ei tunne asja, võib sarnaselt rääkida. Meie suurte üldlaulupidude muusikalisest saavutisest on kirjutatud palju, välismaalastegi poolt, ja hinnatud neid tulemusi kõrgesti.

Üks soome helilooja ning väga tunnustatud muusikapedagoog, kes ka IX üldlaulupeost tegelikult võttis osa, kirjutab nüüd, kui on tutvund meie

X üldlaulupeo kavaga, järgmist meie laulupidudest: *Nad kannavad seda kõrget, rahvuslikku, isamaist leeki ning loitu nagu vanastigi. Ja kindlasti ei või olla ühelgi muul rahval maailmas teie lauluharrastust, nii suurt vastukõla laulule, niisugust lauluindu, niisama kui teie laulupidude suurkoore esitusmõõduki on tavatud.*“ Ja kui nüüd hr. Aavik väidab, et rahvuspoliitiline moment meie laulupidudel on peaaegu kadund, siis eksib ta küll põhjalikult. Võõrad mõistavad nagu näha meid paremini! Ja kui võib-olla näihki, et seda enam pole vaja, siis on see ka suur eksitus! Armastust selle vastu, mis oma, suurt ühistunnet — seda oli meie rahval vaja minevikus, seda on vaja meil olevikus ja veel rohkem on seda vaja tulevikus! Kui sageli olete Teie, hr. Aavik, kurtnud: „Eestlase rahvustunne on nõrk!“ Püüame seda kasvatada! Eks ole laulupeod olnud suurimaid tegureid just sellel tööpõllul! Ja kindlasti tulevikuski! *Laulupeod kui sarnesed olgu suuriks isamaalisiks pühiks, nad olgu tuhandete lauljate ning kuulajate hümniks meie isamaale, nad olgu õilsaks toiminguks, kus rahvas suuremas ulatuses näitab oma vaimset palet. Meie laul ning sünnimaa, need on kaks tegurit, mis kutsuvad kokku, mis vaimustavad tööle nii palju laulukoore, nii palju lauljaid, mis tõmbavad kokku nii palju kuulajaid meie kodust ja väljaspooltki! Need päevad olgu pidutsemispäevad, kus aina rõõm peaks rõkkama, need päevad annavad meile jõudu tulevikutööks ja näitavad meie rahva vaimset sidet, ühtmeelt. Massiivset kõlajõudu, spontaanseid tõuse ja mõõne dünaamikas, suurt hoogu ning vaimustust väljenduses — seda pakub meie üldlaulupidude hügelkoor. Sümboolne olgu selle suurkoori ühine laul tervele meie rahvale!*

Seejuures aga olgu muusikaline ettevalmistus alati põhjalik ning kavalind, et laulupidude muusikaline kaal oleks tüse. Selle tagajärjel *areneb meie maa-kooride üldine tase, areneb nende maitse ning arenevad võimised, nad laulavad oma halli kodu ilusamaks — ja iga laulja laulab enese õilsamaks inimeseks!*

□

Need olid raskemad süüdistused hr. Aavik'ult. Lõpuks temalt veel ühteist naljakamat nipet-näpet: Laulupeod edendavat lõbukultuuri, kergemeel-sust, sugulist lodevust! Noo, kas sa näed! Kuulge, lauljad! Eks sama võiks ju ka kerge vaevaga pookida külge näit. teatreile, kinodele, hariduskongressi-dele, sõnaga — igasuguseile toimingule, millest suuremal arvul osa võtab mehi ning naisi (miks mitte ka koolidele?), kui aga keegi tahab teha nalja!

Tervislikultki olevat laulupeod kahjulikud: reisuvintsutised, magamata ööd, tõmbetuuled jne. Aga inimesed reisivad ju muul ajalgi ja palju pikemaid teekundi; magamata öid juhtub ka üks-või-teine-kord; tõmbetuult aga võib saada koduski!

Veel mainib hr. Aavik, et üldjuhtide rahaline tasu on suur. Ärkamisaja üldjuhid teind seda tasuta. Siin ühinen hr. Aavik'uga osalt, mitte selles mõttes, et üldjuhtide töö ei vääriks säärast tasu, vaid et olla solidaarne kõigi teiste juhtide ning tegelaste vastu, kes töötavad tasuta. Tasu peab olema, aga vähem. Et aga ärkamisajal oli teisiti, siis see veel pole meie-aja mõõdupuid. Miks siis hr. Aavik'ki ei tööta ja miks temagi ei sõida kuhugi loengule tasuta? Et aga tasu üksiku eelproovi juhatamise eest oleks olnud 5000 senti, nagu hr. Aavik

märgib, pole õige. Nii kallist eelproovi pole olnud isegi kaugeimas maa-nurgas.

Lõppeks soovitab hr. Aavik riigivalitsust astuda vahele laulupidude korralduses. Vist muidugi politsei abil! Publikule aga soovitab laulupidusid boikoteerida!

Loodame, et lauljaskund ise oma jõul oma asju suudab korraldada aja-nõuete kohaselt. Kui juhtub vigu, küllap need parandatakse. Kuni elame, seni õpime! Laulupidude boikoteerimises aga hr. Aavik vaevalt leiab kaasa-tegijaid. Nii kurje inimesi ei leidu meie lauluarmastajas rahvas.

Loodame, et eesti lauljate koondis — Lauljate Liit — suudab tulevikuski täita oma suurt ülesannet ja võita poolchoidu, nagu see on olnud seni.

Lauljaskund! Teie õilis rahvuskultuuriline töö seisab kõrgemal igasugu-seist väiklusist. Teie töö suur tähtsus pole mingi sõnakõlks, vaid kindel ja ülendav tõde! „Lauljad-mängijad, kõik muusikategelased! Teil on täita suur ülesanne: kanda oma õlul edasi suurt rahvuskultuuri traditsiooni — laulu-pidusid. Teostage see ülesanne ustavasti, suures töö rõõmuga ja usuga tulevikku, et 10. üldlaulupidu võiks kõrgemal kõlal kuulutada kõigile meie laulu- ja vaimukultuuri, meie rahva vabadust ja armastust oma sünnimaale!“

Kus oli Aleksander Peeter Saebelmann (Kunileid) aastail 1872—1873?

Praegu kättesaadavais eesti vanemate muusikute elulookirjeldusis on märgitud m. s. Kunileid'i kohta, et ta pääle Tartus peetud I üldlaulupidu (1869), kus esines üldjuhina, siirdus a. 1871 kooliõpetajaks Peterburgi, kust a. 1873 kolis Poltava linna kooliõpetajaks ja organistik.

Mul on praegu käepärast „Kolppana õpet. seminari juubelialbum“, ilmud a. 1913 nimetatud asutuse 50. aasta juubeli puhul. Selles albumis, lhk. 38, tunniandjaina seminaris viiekümne aasta jooksul töötanute nimestikus seisab (soome keeles): „A. 1872—73 õpetas muusikat tollaegne Hatšina eesti kooli õpetaja A. Saebelmann.“

Aastad (1872—73) ja Kunileid'i eesnime algtäht („A.“) lasevad väga oletada, et kas siin mitte ei ole tegemist sama Saebelmann'iga, kes a. 1871 rändas Eestist Venesse. Kui see nii peaks olema, siis ei olnud Kunileid neil aastail Peterburgis õpetajaks, vaid Hatšinas (kust Peterburgini veel 50 km) eesti algkoolis, olles samuti tunniandjaks 2 km linnast väljas asuvas Kolppana õpet. seminaris, kust a. 1872 endine muusikaõpetaja, ingerlane, helilooja M. Putro, siirdus Peterburgi soome P. Maria koguduse organistik.

Samas albumis on veel teinegi koht, kus nimetatakse tollaegset seminari muusikaõpetajat. Lhk. 43, tollaegse õpilase P. Rääkköse mälestusis, kus ta kirjeldab sisseastumise eksami veidrusi, loeme: „Ainuke, kes meid tõsiselt pingutas, oli seminari tubli muusikaõpetaja Saebelmann, kes uuris häält ja kuulmist, lastes laulda skaalasid enda saatel, ilustades oma akkorde kõiksugu kiirete passaažide ja trillereiga, nõnda et nii mõnigi nõrgake eksamineeritav tahtis hüüda Jukola Jussi moodi: „ventta holl!“ (=rootsik., eestik.: „oota, oota!“).

P. Rääkkönen oli sisseastumise eksamil albumis leiduvate andmete järele kevadel 1873. Samal suvel A. Saebelmann lahkus; tunniandjate nimestikus järgmisel õ.-a. on märgitud uus õpetaja (J. Jaakimainen, eelmise lennu, tähend. A. Saebelmann'i õpilane, elab praegu Helsingis).

Täpsamaid andmeid nimetatud A. Saebelmann'i kohta on alati võimalik saada, sest Kolppana õpet. semin. arhiiv on praegu Helsingis. P. Rääkkönen elab ka Soomes. Samal ajal temaga oli eksamil ka Iisacki Lattu, Soome Rahvusteaatri kauaaegne näitleja, kes elab praegu Helsingis. *E. Mesimäen.*

Uuemad muusikaliteratuurid

UUEMAT KLAVERIMUUSIKAT NOOR- SOOLE

R. PÄTS

Viimase aastakümne jooksul on tekkinud rohkesti klaverimuusikat lastele. Kui varemajal ajajärgel vaid vähesed heliloojad sellesse piirkonda tungisid, siis nüüd, kaasaegseid, see nähtavasti huvitab rohkem. Selle tulemusena ongi too osa klaverimuusika literatuurist paisund ju sarnaseks, et nõuab orienteerumist, seda enam, et üldse kaasaegne muusika oma sisult ja stiililt on sageli väga eriilmeline, samuti ka mitmesuguste heliloojate arusaamised lastemuusikast.

Märkigem siin, et alljärgneva kirjutise eesmärgiks pole mingi analüüs ega arutelu: see vaid tahab pakkuda linnulennulise ülevaate mõningast eelpoolnimetatud literatuurist, mõnel juhul ühes iseloomulike jooniga, et võimaldada asjastuhvitatuile kergemat orienteerumist.

Kuna meil endil üldse puudub veel laste muusikaliteratuur, siis algaksin ülevaadet meile kõige lähemast — soome ja ungari — sellelaadsest loomingust, siirdudes hiljem teisele.

Soomes on rohkesti kirjastatud noorsoomuusikat. Esitatud heliloojaist pälvivad tähelepanu mitmed. Kõigepäält — soome produktiivsem helipoet

ERKKI MELARTIN.

Ta „*Helmevöö*“ sisaldab 20 noorsoole jõukohast pala. Too on valik soome kauneimaid rahvaviise lihtsas, kuid maitsekas säades. Kogu algab kahehääsete kergeste rahvalauludega, milliseist õige mitmed meile tunduvad kodusena, näit. arkaailise meloodikaga „Vana hällilaul“, koolilaulikust tuttav „Kukku, kukku“, rõõmsameelne „Tütar on kaunis“ ja „Järve rannal“. Kaunimate hulka kuulub kahtlemata populaarne rahvalaul „Oo, ema, armas ema“. Kõik palad on varustatud sõrmede märkega ja pedalisatsiooniga. „*Pildid*“ (op. 137) ja „*Miniatüürid*“ (op. 23 ja 35) — nood on ettekandelt ja tehniliselt nõudeilt eelmissist natuke raskemad, seega kuuluvad rohkem vanema lapse mõttevaldkonda („*Menuett*“, „*Valssi*“, „*Jaapani tants*“), või ka võivad pakkuda asjaarmastajaile mõnusat ajaviitemuusikat. „*Pildiraamat*“ (op. 81) annab rea meeleolukaid pildikesi lastele. Nood — miniatüür „Väike valge liblikas“ ja lõbus „Väike tants“ võivad lapsele rohkesti valmistada rõõmu. Ka kaks vihku vähemaid palu „*Pühaja argipäevad*“ (op. 144) on nimetamisväärsed. „*Siluetid*“ (op. 120) kuuluvad samuti kui too esmalt mainitud kogu („*Helmevöö*) E. Melartin'i parimate lastepalade hulka. Seda kogu tuleb välja tõsta juba ta lihtsa, kuid omapärase ja huvitava harmoonia tõttu („*Menuett*“, „*Skoudi marss*“), samuti ta üldise värskuse poolest (polüfooniline „*Sõsarad*“). Lõppeks märkigem, et peaaegu kõigis eelmainitud kogudes, eriti aga esimeses ning viimases, leidub sobivaid palu meiegi lastele.

Mitmeid vihke klaveripalu lastele on ilmutand

ILMARI HANNIKAINEN.

Mainigem siin ta 4 vihku väikesi palu (op. 14). I. Hannikainen ei hiilga individualiteediga. Oma tavalisusega tal on isegi kalduvusi igapäevsusse. Kuid tolles igapäevsuseski leidub lapsele meelepärast (tuttavakõlaline „*Vanaema menuett*“, kenakene „*Haige linnuke*“ j. m.). Need palad on oma raskuselt mitmekesised. Igatahes — mitte üsna algajaile. Viimaseile on määratud „*Laste klave-*

ripalu neljale käele" (op. 31), mis ühtlasi võivad pakkuda tänulikku ajaviitemuusikat kui õppetunnis läbimängimiseks nii perekonnas õdedele-vendadele omavahel musitseerimiseks.

SULHO RANTA / VÄINÖ RAITIO.

Kes on huvitatud moodsamaist kõladest, see leiab midagi soome noorpõlve heliloojate tähelepanuväärsema esindaja *Sulho Ranta*' omapärasest lastepalade kogust — „Hommikust õhtuni“ (op. 21). Teise kaasaegse helilooja *Väinö Raitio*' kaks vihku väikesi klaveripalu lastele tahab sisaldada ka omapäras, kuigi vahelduva õnnega. Mõned neist paladest („Pöialpoisi marss“, „Ringtants“, „Väike printsess“, „Õhtu“, „Gavott“, „Humoresk“, „Menuett“) võivad lapsi siiski kõita õige tugevasti.

JEAN SIBELIUS / LEEVI MADETOJA.

Ehk küll kasinasti, kuid siiski leidub mõningaid *vähemaid* palu ka soome suurmeistritelt. Nii *J. Sibelius*'e kergesisulisel „Pièce enfantine“ (op. 76 nr. 8), „Valsette“ ja „Rondoletto“ (op. 40) pakuvad kui asjaarmastajale nii keskpärasele õpilasele meeldivat ajaviitemuusikat, kuna impressionistlikud „*Sonatiin*“ (op. 67, 1) ja „*Rondino*“ (op. 68, 1), kuuludes nõudlikuma noorsoo-muusika hulka, huvitavad juba arenend maitsega klaverimuusika-harrastajat. Nood viimased on iseäranis soovitatavad. Ka *L. Madetoja*' „*Väike muinasjut*“ kuulub sarnaste hulka.

OSKAR MERIKANTO.

Soome vanameistrilt O. Merikanto'lt on olemas kaks kogu „Laste maailmast“ (op. 31). Neis leidub kergeid palu, mis kõik vähenõudlikult tugenevad vanule traditsioonile ja noist lugupidajatele võivad hästi meeldida.

BELA BARTOK.

Kui mitmesuguseis klaverikoolides on ilmud ka rahvalaule, millele üldse viimasel ajal rohkesti osutatakse tähelepanu, siis need enamasti oma harmooniaalt ja üldiselt käsitluselt kalduvad diletantismi, või kuigi on säetud korrektselt või ka virtuooslikult hiilgavalt, siis neis ei ole sageli tabatud toda õiget joont — rahvaviisi enese stiili. Ungari tänapäeva tähelepanuväärsemalt heliloojalt *Béla Bartók*'ilt ilmud 4 vihku rahva- ja lastelaule noorsoole, mis sisaldab 85 huvitavalt klaverile säetud ungari, slovaki ja rumeenia laulu ning tantsu, on üldse eeskujulikumaid noorsoo-klaveriliteratuuris, kuna neis on arvestatud kõigepäält *lapselikke rahvalaule* (ringmängud, tantsulaulud jne.) ja see on leidnud käsitust B. Bartók'ile omases huvitavas harmonisatsioonis ning võrdlematus meisterlikkuses. Kui kuskil oli öeldud, et Bartók heliloojana näib olevat nagu mitte keegi teine otsekuu kutsutud olevat meediumi ossa ürgse ja kaasaegse muusikamaailma vahel, siis on see öeldud väga iseloomustavalt. Erilise väärtuse neile kogudele lisab veel see, et kõik palad on detailideni varustatud fraseerimis-, sõrme- ja pedaalmärgetega. Nood palad võivad olla võrdset huvitavad kui algajale nii edasijõudnuile, ja täiskasvanuilegi. Teatavat ümarat tehnikat ja küpset muusikalist arusaamist nõuvad juba samalt autorilt erivaljaandena ilmud „*Sonatiin*“ (rumeenia rahvaviisidel), „15 rahvalaulu“, „10 lihtsat klaveripala“ ja „Rumeenia rahvatantsud“.

JOSIP SLAVENSKI.

Kuivõrra rohkelt tähelepanu on leidnud rahvalaulude ja -tantsude käsitlemine lastepaladena, seda näitab asjaolu, et terve rida teisigi heliloojaid on oma kodumaa lastele valmistand sama rõõmu. Nii tuntud kroaatia helilooja *Josip Slavenski* kogudest „*Balkan* tantsud ja laulud“, mis küll ei ole määratud eriliselt lastele, leidub väga huvitavaid ning sobivaid palu („Jugoslaavia rahvatants“, „Kroaatia laul“, „Serbia kolo“, „Makedoonia tants“, „Bulgaaria tants“, „Slaavi tants“) selles läbituntud *rahvuslikus stiilis*, mida nüüd rohkesti harrastatakse.

Cehhi kaasaegse *Otakar Šin'i* „Hommi-kust videvikuni“ (1921) ja „Kooli-vaheaeg“ (1924) kuuluvad ka rahvusliku muusika piirkonda. Kuna aga cehhi rahvuslik muusika, mille sugemed siin rohkesti leidnud tarvitust, impooneerib erilisel oma elavuse, hoogsuse ja rõõmsameelsusega, siis need palad võimaldavad *poistelegi* hoogsat ja meelepärast, seejuures aga hääkvaliteedilise muusika harrastust.

Josef Krička't ilmud „Z našeho údolí“ sisaldab kümnekond pala, milles helilooja on väljendand teatava individualiteediga enamasti loodusmeeleolusid. See kogu tervikuna võib moodustada süidigi, mille üksikuis numbreis mõned juhtteemid paiguti korduvad varieeritult, mis annabki kogule iseärase, tervikliku mulje. Need on meistri käega joonistatud pildikesed. Määratud arenend maitse ja tehnikaga noorele pianistile. Cehhi kaasaegse tuntuima helimeistri *Vitezslav Novak'i* kaks vihku „Noorsoole“ (1929) on värskemaid selles piirkonnas. Kui näit. B. Bartók üldse oma loomingus on äärmiselt julge, otsustav, aga oma lastepalades jääb ometi teatavasse piiresse, arvestades lapse mõttemaailma, siis V. Novak läheb siingi kaugemale. Veel esimesest vihust võiks leida palu, mis sobiks peenemaitselisele noorele pianistile („Hääs tujus“, „Tants“, „Marss“, „Hällilaul“, „Kuupaiste“, „Lambakarjus“), kuid teine vihk, kuigi huvitav oma julgete võtetega ja omapärasusega, nõuab juba hääde võimeiga pianiste („Kuradi polka“). Päälegi ei tuleks ära segada seejuures nimelt kaht tähtsat momenti: 1) muusikat lastele endile ja 2) muusikat lastest.

Meie arvates *lastemuusikast* õige arusaamine on sääil, kus helilooja on arvestand laste mõttemaailma, ta huvideringi, *sääil*, kus lastemuusika on helilooja olnud teatud eesmärgiks, mitte aga ainult enese juhusliku tuju väljenduse vormiks. Nii viimasel juhul küll sageligi vaimukad palad (enamasti sarnased, mis aimavad järele laste elu koomilisi külgi) võivad täiskasvanuile pakkuda rohket huvi, kuid lastele endile ei suuda nad tihti ütelda midagi.

Sellesse liiki kuuluvad lastepalad sarnaseilt konstruktivistelt, kui

ALFREDO CASELLA / GYORGY KOSA / FELIX PETYREK / ERNST TOCH / PAUL HINDEMITH.

Kõigepäält nad oma loomingus tarvitavad enamasti mitmesuguseisse helitõugudesse kuuluvaid harmooniaid ühel ajal, mis moodustab mingi heljuva segahelitõu. Peab tunnistama, see on muusikat rikastand huvitava väljendusvormiga, mis tundub eriti sobivana *vana rahvavõisi* käsitlusel (sarnase meisterlikkusega, nagu näit. B. Bartók), manades meile võrnatult seda algelist, ürgset miljööd. Samuti too n.-n. *atonalism* ja *polytonalism* võimaldavad erilise eduga omapärast, groteskilt mõjuvat stiili, mis eriti sobiv on dekoratiivseiks efektteks. Ent tihti ta tundub põhjendamatu tarvitatusena.

Viimasel juhul on vähe kaalu tol kõlaval lipukirjal — maailma loomingu tagavaradele vaja anda juurde, mitte aga sellest võtta, mis nii iseloomulik epigonismile! Tuleb siiski pidada meeles, et *iga* uuendus ei suuda veel pretendeerida *eluvõimelisusele*: on ka kunsti alal momente, mis ei luba edaspidiseid arenemisvõimalusi, rääkimata veel sellest, kui lähtume tolele muusikale ta *sisulisest* küljest, mis endastmõistetavalt möödapääsmatu ja õieti veel suurima tähtsusega ongi. Too kaasaegne muusika — ta jääb esialgu ikkagi vaid üksikuile valituile!

A. Casella' kogust „11 pala lastele“, kui just on himu ülimoodsa järele, võiksid olla noorsoole vastuvõetavamad vaid need palad, kus helitõu mõiste ei ole kaotand oma tähendust („Diatooniline valss“, „Bolero“, „Siciliana“, „Galoppe finale“).

G. Kosa' „Väike Jutka“ oma atonaalsusega ei sisalda üldse lapsele sobivaid palu. Juttu võiks olla vaid ettemängimisest, kuid sellegijuures näib neist kaaluvam osa problemaatilisena.

F. Petyrek omab teatava anni groteskiks kujundamiseks. Kuid ta „11 väikest lastepala“ ei sisalda küll mingeid palu otse lastele mängimiseks. On veel arusaadav, kui demonstreerida mõningaid näit. polytonaalse ülesehitusega

„Tinasõdurite marss“, teravkõlaline rändmoosekantide paroodia „Rändtsirkus“ ja mõni teine — muusikalise naljana, kuid vaid võimalikult teravaist disharmoonia-järjestikest koosnev „Sünnipäeva koraal“ tundub kahtlemata edvistavana liialdusena.

E. Toch'i „Väikelinna pildid“ (14 pala) on küll tagasihoidlikumad stiililt, kuid neis palades on liialt rohkesti kuiva intellektuaalsust. Viimases aga ületab teisi oma atonaalse „väikese klaverimuusikaga“ P. Hindemith.

CYRIL SCOTT.

Küll uuemaid kõlasid sisaldav on ka inglase Cyril Scott'i „Loomaaed“ (Zoo), mis annab rea tabavaid muusikalisi illustratsioone loomist. Kuid need — nagu, panduvat kohmakust väljendav — *elevant*, vilgas-röömsameelne, hüplev — *orav*, jõhkralt-kohmakas — *karu*, väle, ekstsentriline — *ahv*, õudselt sissev — *madu*, ürgmeloodiline — *leitpikk* j. t. — noid miniatüüre ette mängides lapsele valmistavad kahtlemata ülimat rõõmu. Päälegi kuna iga pala on kaunistatud terveleheküljelise toreda joonisega kunstnik W. Harania'lt.

ALEXANDER GREČANINOV.

Lõppeks mainigem üht kaunist kogu, mis kuulub lastemuusika-kirjanduses üldse parimate hulka. See on A. Grečaninov'i „Klaaspärlid“ (op. 123). Nood kaunid palad — nagu kurvameelne „Väike kerjus“ või „Kurb lauluke“, rütmiline „Jalgrattal“, gratsiöösne, elegantne — „Mu esimene ball“, karjasarve järeleaimav „Pöllul“, tujuküllane „Harmoonika“ — kõiki neid läbib üldine joon — lihtsus, loomulik harmoonia ja peen maitse. Need on pisikesed meeleolupildid rõõmsameelsest lastetoast *lastele endile*.

□

Kui siin oli toodud lühike ülevaade vaid noorsoole määratud uema klaverimuusika *ühest osast* (on jäänd puudutamata prantsuse ja vene vastav literatuur), siis loodame, et *seegi* asjasthuvitatule võiks natuke pakkuda abi muusika valikul, mis just erilise väärtuse omab noorsoo juures, kuna muusikalise maitse arenemine, mis toimub noorsoo juures erilise vastuvõtlikkusega ja omab tihti ju varakult otsustava suuna, ei ole vähese tähtsusega.

Mida laialdasemaid võimalusi anname lapsele süstemaatilises muusikalises maitse arendamises, seda intelligentsema muusikalise arusaamisega lapse kasvatame. Seepärast — kuna kehvemaail õpilasil tihti käib üle jõu omandada kallihinnalisi noote, millest sageli vaid üksik pala talle mängimiseks sobib, — vähemasti iga klaverimuusika õpetaja peaks omama võimalikult mitmekesise noodikogu, et parajal kohal parajat pala oma õpilasele võimaldada.

Ülalnimetatud klaveripalad on ilmunud:

R. E. Westerlund o/y. — *Helsinki*: Melartin — Helmivyö, Kuvia (op. 137), Pienoiskuvia pianolle I ja II, Kuvakirja (op. 81), Varjokuvia I (op. 120). Raitio — Pieniä pianokappaleita lapsille I ja II. J. Sibelius — Pièce enfantine, Valse, Rondoletto. Madetoja — Pieni satu. Merikanto — Lasten maailmasta I ja II. Hannikainen — Pieniä runoelmia I—IV.

Fazerin o/y. — *Helsinki*: Melartin — Pyhä ja arki I ja II. Ranta — Aamusta iltaan. Hannikainen — Nelikätisiä kappaleita lapsille I ja II.

Universal Edition — *Wien*, Ed. Rozsnyai Karoly — *Budapest*: Bartók — Für Kinder I—IV, 10 leichte Klavierstücke, Sonatine.

Universal Edition — *Wien*: Bartók — 15 ung. Bauernlieder, Rumänische Volkstänze aus Ungarn. Kósa — Klein Jutka. Petyrek — 11 kleine Kinderstücke. Casella — 11 piéces enfantines.

Edition B. Schott's Söhne — *Mainz*: Slavenski — Tänze und Lieder aus dem Balkan I u. II. Toch — Kleinstadtbilder. Hindemith — Kleine Klaviermusik No. 4. Scott — Zoo. A. Gretchaninoff — Glasperlen.

Hudební Matice — *Prag*: Jos. Krička — Z našeho údolí. Šin — Od jitra do soumraku, Na prázdninách. Novak — Mladi I u. II.

Ed. Breitkopf & Härtel — *Leipzig*: J. Sibelius — Sonatine (op. 67,1), Rondino (op. 68,1).

KUMMALINE DEBÜÜT

H. BERLIOZ

Õppides 1822. aastal arstiteadust Pariisis, elasin Ladina kvartaalis. Tollal mängiti Odeon'i teatris uudsena „Nõidkütti“, mille prantsuse lavale „Robin des Bois“ nime all nii armetult oli ümber töötand Castl-Blaze. Kuid vaatamata sellele ei suutnud ma vastu panna kuulamast igal õhtul Weber'i meisterteost prantsuse moonutuses. Oma anatoomilised riistad ja kõik muu arstiteadusliku kraami olin juba varem heitnud nurka. Üks minu stuudiokaaslasist, Dubouchet, praegu otsitavamaid arste Pariisis, külastas koos minuga sageli ooperit.

Kuuendal või seitsmendal etendusel istus meie kõrval parterris keegi puna-

päine loru, kel tuli mõttesse välja vilistada Agata aaria teises vaatuses. See ole-
vat hull muusika, arvas ta, ning üldse kogu ooperist võivat vaid nautida valssi
ja jahimeeste koori. Arusaadav, et säärane „asjatundja“ pidi lendama uksest;
see oli meie viis lihtsalt ja otsustavalt lahendada muusikalisi vaidlusküsimusi.
Dubouchet, saand hakkama selle kangelasteoga, säadis hooletult korda kravati
ning seletas publikule oma tegu: „Mida imestada, mu härrad? Tunnen seda
meest, ta on üks margapuu Saint-Jacques'i tänavalt!“ — — — Publik parterris
naeris ning aplodeeris ja ooper läks edasi.

Pool aastat hiljem haigestus vaene pagan (margapuu nimelt) oma pere-
mehe pulmasöömaajast liig agara osavõtu tagajärjel. Ta toimetati „Arm“ hos-
pidali ning ravitseti sääli kuni suri. Kuid teda ei maetud, sest ta oli nähtud ette
kõrgemate asjade jaoks.

Õnnetu poeselli maised jäänused sattusid Dubouchet' kätte, kes tundis ära
oma ohvri sedamaid. „Arm“ hospidali õpilane oli ebaarmuline küllalt ostma
oma allajäänd vaenlase, selle asemel et ta üle valada kaastunde pisarat.

Ta jättis korjuse anatoomikumi vahile sõnadega: „Franz, sellest saame
toreda kuiva preparaadi. Ole hoolas selle nooruriga. Ta on mu häid tuttavaid.“

Möödus viieteist aastat . . . Viieteist aastat. Kui pikk on ometi elu, kui meil ei
õnnestu teda täita millegagi ülendavaga?!

Sääli teeb Suure Ooperi direktor mulle ülesandeks retsitatiivide komponee-
rimise „Noidkütile“ ja selle meisterteose uuslavastuse. Tehniline osa oli usalda-
tud kuulsale Duponchel'ile. Otsisin ta üles, et temaga kõnelda tarvilikest rekvi-
siidest.

„Samiel'i needmiseks peab meil olema surnupääluu ja põrgu-viirastuseks
luukere,“ ütlesin talle. „Loodan, et te ei too lavale papp-pääluid või skeletti
lõuendil, nagu hiljuti „Don Giovanni's“.“

„Aga, mu armas, ei ole ju muud teed. See on ainus võimalus lasta ilmuda
surnuid laval!“

„Mis? Ainus tee! Kui toon aga isiklikult siia ehtsa surnupääluu ja tõelise,
küll lihata, kuid kõigi kontidega inimese, mis ütlete siis?“

„Mis ma siis ütlen? Et see on suurepärase, võrratu!“

„Hää küll. Lootke minule. Hoolitsen kõige eest.“

Võtsin silmapilk sõiduki ja sõitsin doktor Vidali, oma endise kolleegi
juure, kes ka juba teind karjääri. Ainult arstid oskavad elada!

„Kas võid mulle laenata luukere?“

„Ei, vahest ainult kaunis korrasoleva pääluu. See kuulub kellelegi saksa
doktorile, kes hädas ja kurbuses saand otsa. Ole ettevaatlik, pean kolbast palju
lugu.“

„Ära karda, vastutan ta eest omaga.“

Peitsin kolba kübarasse ja sõitsin edasi.

Puiesteel saatis mulle Dubouchet' otse põiki teele juhus, kel nii sageli
suurepäraseid ideed. Olin teda ammu unustand; ta kogu tõi mind suurepärasele
mõttele. — — —

„Hommikust!! — Hommikust! Kuidas käsi käib?“

„Täna, väga hästi. Kuid minu enesetunne huvitab mind täna vähe. Kui-
das käib meie sõbra, „muusikatundja“ käsi?“

„Missuguse „muusikatundja“?“

„Noh, ikka sellesama poenooruri, kes vilistas välja Weber'i muusika, lendas välja teatrist ning pärast Franzist nii eeskujuliselt „prepeareeriti“? . . .“

„Ah! Nüüd mõistan — — — tema käsi käib hästi. Hästipleegituna seisab ta mu kabinetis ning on päris uhke, et ta nii kenasti on pandud kokku. Mitte ükski sõrmeliikmeke ei puudu tal, ta on tõesti meisterteos. Ainult pää on veidi vigastatud. Aga sa tead, et sellega ei olnud kõik korras ta eluajalgi!“

„Väga õige! Usalda mulle oma noorur. Ta on tuleviku-inimene ning teeb oma karjääri Suures Ooperis. Mul on talle osa uues tükkis.“

„Mis asi see on?“

„Seda saad sa kuulda.“

„Ahaa! Kulissidetagune saladus! Minugipärast, ma pole uudishimuline ning jõuan teada seda küllaltki vara. Nõndaks, toimetan sulle meie sõbra.“

Aegakaotamata toimetati väikekaupmees ooperisse. Suure kiirusega oli ta pakitud kasti, mis osutus ta kasvule veidi lühikeseks. Hõikasin rekvisiitorit: „Gattino!“

„Härra?!“

„Avage kast. Kas näete seda noormeesest sääl sees?“

„Jah, mu härra!“

„Ta esineb homme ooperis. Süädke talle korda väike loož, kus ta ennast tunneks mugavamalt ning võiks sirutada välja oma koibi.“

„Jah, mu härra!“

„Siis puurige talle kostüümi asemel selgroosse raudora, et ta hoiaks end niisama sirgelt kui Pepita, kui teeb uut piruetti.“

„Väga hää, mu härra!“

„Paremasse kätte andke talle neli kokkuseotud küünalt. Ta on nimelt väikekaupmees ja oskab käsitella küünlaid. Kuid et tal pää veidi loksuh, siis asendame selle teisega.“

„Käsuks, härra!“

„Kolp kuulub küll kellelegi teadlasele, kes suri näljasurma, aga pole viga. Teise päaluisse aga, poeselli omasse, kes museas suri ülesöömisse, tehke ülal väike auk (ärge kartke, midagi ei tule välja), millesse Kaspar võiks torgata oma pussi, kui neab Samiel'i.“

„Väga hää, mu härra!“

Öeldud, tehtud . . .

Sest ajast saadik, igakord kui tuleb suur silmapilk, kus Samiel hüüab oma „Siin ma olen“, kus välk lööb sisse ning puu murdub raksatades — ilmub igal „Nõidküti“ etendusel meie vürtspoodnik, Weber'i muusika vaenlane. Bengaali. tule põrgukumal tõuseb ta, kõrgeimas gloorias, täis vaimustust, käes põlev tõrvik.

Kes oleks sellele piiratud poisile ennustand teatrikarjääri? Kes oleks kunagi võind mõelda, et ta debüteerib just selles teoses? Ta on seejuures päälegi võitnud — saand parema pääluu — — ja muutund märksa targemaks: ta ei vilista enam.

Alas! por Jorick!

X üldlaulupeo eeltööd raadio kaudu

X üldlaulupeo muusikaliste eeltöödega Lauljate Liit tegi algust püüa-päeval, 11. jaan., mil kella 4—5 Raadio-ringhäälingu saatejaama kaudu anti edasi esimene X üldlaulupeo tund. Esimesel tunnil demonstreeris Tallinna Rahvaülikooli Seltside segakoor helikunstnik T. Vettik'u juhatusel.

Teine X üldlaulupeo tund oli 18. jaan. kella 4—5. Esines Estoonia Muusika-Osakonna segakoor prof. Juhan Aavik'u juhatusel. Kavas: 1. J. Aavik'u „Laulupeo laul“ ja 2. R. Päts'u „Sarvelaul“.

Kolmandas tunnis, 25. jaan., samuti kella 4—5 esineb Tallinna Koolinoorsoo Muusika Ühingu segakoor V. Nerepi juhatusel. Kavas: 1. V. Nerepi „Las' kasvame“ ja 2. M. Hermann'i „Küll oli ilus mu öieke“.

Kui koorijuhtidel on küsimusi või soovivaaldusi X üldlaulupeo raadiotundide asjus, siis palutakse nendega pöörduda Lauljate Liidule.

X üldlaulupeoks registreeritud 12.600 tegelast

X üldlaulupeo kooride registreerimise tähtajaks on üles antud 316 segakoori 10.999 lauljaga, 21 meeskoori 558 lauljaga, 8 naiskoori 213 lauljaga ja 51 pasunakoori 908 mängijaga, kokku 396 koori 12.678 tegelasega.

Nüüdsest pääle koore registreeritakse vaid Lauljate Liidu juhatusel igakordsel otsusel, kui registreeruda soovivad koorid esitavad ühes registreerimislehega hilinemise põhjused ning kui Lauljate Liidu juhatus hilinemise põhjusi peab kaaluvaiks. Seejuures mees-, nais- ja pasunakooride registreerimine sünnib vabamalt, kuna mees- ja naiskooridega muusikalisi eeltöid alustatakse hiljem ja pasunakooride tarvis ei ole veel noote. Segakooridega on aga eeltööd juba alustatud (eeltööde periood raadio kaudu), mispärast segakooridel, kes endid pole jõudnud veel Lauljate Liidule üles anda, tuleb õige tublisti rutata, et mitte jääda üldse välja juubelilaulupeo tegelaskonna nimestikust.

1. jaan. alates X üldlaulupeo üldsegakoori noodid maksavad 1 kr. 25 s. eksemplar, Lauljate Liidu liikmeile 1 kr. Meeskoori nootide hind on 85 senti ja L. L. liikmeile 70 s.

ÜLDLAULUPIDU

10.

1933

ESIMENE X ÜLDLAULUPEO TUND

Raadio-ringhäälingus 11. jaanuaril 1931. a.

(Demonstreeris Tallinna Rahvaülikoolide Seltsi laulukoor T. Vettik'u juhatusel.)

I *Ärka üles, isamaa* — A. Lätte.

See laul on meie laulukooridele juba vana tuttav. Selle iseloom on tõsine, *maestoso* laadis. Tempo võetagu raskesammuline — hoogus, ruttamata. Rütmi ka olgu kindlasti välja peetud, eriti neis kohis, kus esinevad kaheksandik — täpiga ja kuuteistkümnendik. Nii sissejuhatav lause meeskoorilt kohe teravas rütmis. See terav rütmika on Lätte juures sagedane, osalt iseloomustab see autorit — lauldes peetagu seda teravasti silmas. Esimesed kaks rida lauldagu laial ning mahlakal kõlal. Ehitus olgu pidulik. Kolmas rida vaibudes — passi kumeral kõlal (mi b kindlasti), allakäigul püütagu ulatada sol täiskõnaliselt.

Edasi: „Vaatkem kuidas“ tenorisoolo välja tõsta — signaalina, teised hääled vastavalt saatemuusikana hoida tagasi. Tenorisoolo kohal „roosikäed“ ja ka edasi, kus väikesed noodid alla trükitud, on soovitatav, kui jätkub mees- hääli, meeskooril kaasa laulda. Aga ka tenorisoolo üksinda on hää küllalt. (Ka võib lasta altidel tenorisoologa kaasa laulda — eriti veel siis, kui tenoreid vähe. See annab soolole iseguse pehme ning laia kõla.)

Edasi viies rida algab unisoonoga, suure raskuse ning pidulikkusega. Rõhud ei tohi olla järsud, vaid ümarad ning rasked. Tekstist „Ärka üles“ alata piaanost veidihaaval *crescendot*, mis lõppeks paisub suurele lausele. (Arvestatagu siin täpsalt jõutagavarasid — ärgem pillakem!) Viimane lause laulda kui kaljusse raiudes.

Teksti hääldamine olgu selles laulus üldse tumekõlaline. Hoidutagu vokaale hääldamast lahtiselt. Eriti kaetagu *a*-häälik, et see ei kõlaks lapselikult. Et saavutada tumedust ja kumedust, seks kaetagu hambad sügavamini.

Meeshäälte „Vaat-kem“ la-re käigus, pikal vokaalil „aa“, kus kõnemeloodias on vokaali langus, sooritatagu väike portamento (vaata lähemalt „Muusikaleht“ nr. 1, 1929. a. minu artikkel „Muusika ja poeesia koorilaulus“), see annab juurde sellele lausele verd. „Idas ilu ju“ *i* ei tohi olla terav — rohkem lisandada *ü* värvi. Teise rea esimene takt püsivalt välja pidada — lõpetada neljandal loogil: muidu jääb see koht asjata närvitsema. „Vaatkem“ — sopraan ja alt väikese portamentoga, „kuida“ allakäik tingimata *u* pääl, nii „ku-u-uida“. 6. rea alul pass tehku oma käik kumerasti, sopraan aga püüdku anda *crescendo*. Järgmises lauses hoidku tenor oma „ja“ sordiini all, et see ei eralduks üle teiste — seda kiusatust sääl on. Passid veeretagu oma viisi aga tusedasti, ning sõnal „maa“ *crescendo*'t eriti veenvalt, samuti sopraan. Viimase sõna „isamaa“ rütm olgu kindel, hoitagu aga üleliia venitamist ritenu- tol, eriti esimest salmi lauldes.

Tenor sooritagu „Vaatkem kuidas roosikäed“ ühe-hingega, ei milgi tingimusele pääle „kuida“ hingata, samuti ühe-hingega „sõlmitud on armussa“. Analooiliselt sooritada ka teine salm. Üldse on selle laulu ettekandeviis juba üldiselt välja kujunenud — on see ju meie klassikalisi laule, sooritatagu see siis pidulikult, julgesti, tumekõnaliselt ning vabalt.

II *Ma kõndisin vainul* — C. Kreek.

See on suurepärane humoresk, täis vallatust, ülemeelik, kuid seejuures äärmiselt viisakas ning tagasihoidlik. Primitiivsete abinõudega on saavutatud palju. Pääsajaliselt sekstakkordid basso ostinatol — ja kõik.

Õppides on soovitav eriti kolm ülemist häält kokku laulda — ja siis kaarutagu kaasa passki. Kergemat neljahäälist laulu ma ei kujutle endale. Nii siis hääled juba käes, kokkulaul ladus. Aga kuidas tõlgitseda?

Vaat' siin võib olla mitu teed, kuna laul on alles uus, n. ö. nõelasilmast tulnud. Ma pole selle laulu tõlgitsemises lugupeetud autoriga kokku leppind — nii siis ei tea, missugused soovid on temal. Võin teile vaid jutustada, kuidas mina seda teen. (Muu-seas kontserdil Tallinna Rahvaulikoolide Seltsi laulukooriga seda laulu ette kandes oli see kuulajaile väga meelepärane pala ning meil tuli seda kolm korda laulda.) Nüüd tõlgitsemisele.

Ettekande termin on märgitud: kergesti, naljatades. Võtsin esimese jao kummastki salmist kiiremas tempos kui teise. (Juhatada ühe pääle.) Kolm ülemist häält staccato, kuid väga tagasihoidlikult, muidu rikuks teravus üldise pehme fooni. Pass aga sooritagu oma ostinato (korduv motiiv) isesugusel kuminal, umbes nagu kontrapass (või violončello) pizzigatos. See annab isesuguse jume, otsekui kõlaks laul keelpillide kaasmängul. Kolme ülemise hääle sõnad olgu reljeefsed, pass aga lasku rohkem kuminat, pole tähtsiki, kas ta üldse laulab sõnu. 4. rea keskpaigas teen rit., mis algaks umbes forte kohast pääle — ning rea lõppu decrescendo. Kahe viimase takti I pass ärgu jäägu varju: toogu ostinato lõpuni kuuldavale. Jälgitagu hoolega kolme ülemise hääle rütmi, et see lauldaks täpsasti (muide on kalduvus näit. sõnal „kõndisin“ esimest nooti venitada poolnoodiks ja kaht viimast laulda kaheksandikuna). Esimene sõna „ma“ kergesti, a järel teha kui väike õhupaus — kuid hoitagu sellest, et „ma“ ei kostaks seejuures „mah“ või „mak“. Viimases sõnas „laul“ l kõlaga ümarasti.

Teise jao võtsin juba palju pikemalt. Juhatada rahulikult 3. pääle. Ettevaatlikult, hellusega — nagu armastaja kunagi armastuslaulu lauldes, et ühtki sõna kallimale ei läheks kaotsi. Sääljuures aga olgu peidetud koomika, kelmi-kus, kahe viimase „kaskaisade“ juures võiks isegi olla pisut tehtud haledust sopraanis. Vahehääled undagu oma pikki noote solidaarselt teistele häälele. Passi „puurattad“ veeregu aga ikka ümmarguselt ringi, ikka kord rõhk re, kord sol'i pääl — ikka sõna esimesel silbil. Viimasel sõnal „aisad“ — *Andantino*, tegin *ppp*-mo päält kumera crescendo ning lõpetasin jällegi *ppp* (kus tenori viis sooritatagu tähtsamana), see andis isesuguse koomilise, armulaulu traagika.

Teise salmi esimene järk tõlgitsetagu vastavalt esimesele salmile, ainult selle vahega, et üldine kõlafoon olgu vaiksem, ning passid kumisegu orelipunktil dominandis.

Teises jaos, kolm ülemist häält, hääldatagu sõnas „saarkõdarad“ häälikud *r* ja *k* eriti selgesti; hoitagu laulmast „saarkõõdarad“! Sõnas „tammredelid“ lastagu kumiseda „mm“. „Taamreedelid“ visatagu siin samuti kolikambri. Passi ostinato sooritatagu jällegi nii, et rõhk oleks sõna esimesel silbil — ja kuna siin on „saarkõdarad“ ja „tammredelid“ neljasilbilised sõnad, siis kandub sõna-rõhk teises taktis teisele tekstiosale, kolmandas viimasele, jne., sõnaga: pass kaarutab oma ostinatot neljaosalises taktis, kuna ülemised hääled laulavad kolmeosalises. Viimane „redelid“ lauldagu samuti kui esimese salmi „aisad“, siin võiks aga paisumine olla suurem, ning rit. lõppuennustav. *T. Vettik.*

Helitööde võistlus

Kopenhaageni kirjastusäri Wilhelm Hansen on avaldand helitööde võistluse — algajaile kohase kodumuusika loomiseks. Eesmärgiks on korraldada ajakohane õpiainetekogu, kuid niisugune, mis ei sisaldaks vaid tehnilist, etüüdilist muusikat.

Võistluseks pakutud helitööd olgu kergelt mõistetavad, kuid kunstivärsed miniatüür-muusikapalade kogud, mida algajad võivad tarvitada oma kasuks, — samuti mängida neid kodustes oludes, äratades seega muusikaharrastust oma ümbruses. Auhindu on neli — igaüks 1000 saksa marga suurune. Võistlemisele saadetud helitööde viimane vastuvõtt on 31. detsember 1931. a. Lähemaid teateid saab Wilhelm Hansen'i kirjastusärist, Leipzig, Karlstrasse 10.

Ooper ja kontserdid

KODUMAA

Arvustusi

TALLINNA. Jõulueelne ooperimängukava, nagu tavalisest, ei pakkud mingeid uudiseid. See on ka loomulik: meie inimesel ta pühade-eelseis askeldusis on vähe kalduvusi kunsti nautimiseks. Tegeletakse rohkem reaalseste asjadega — pühade eelarvega, sisseostudega ja kui lõpuks aega jääb, siis unistatakse pigemini jõulumugavusist ja lõbudest. Asjatu oleks siis pool-tühja teatri või kontsertsaali jaoks energiat raisata millegi uue väljatoomiseks. Nii mängiti ooperis vana repertuaari, katsetades publiku juurdetõmbamiseks vaid külalisiga, kellena esinesid hää eduga „Sevilla habemeajajas“ nimiosas hääde võimetega laulja-näitleja A. Verner Läti Rahvusooperist, samuti ka tuntud rootsi bariton Gunnar Grip. Viimane gastroleeris veel Scarpianagi „Tosca“.

Uudisena „Sevilla habemeajajas“ oleks nimetada Ida Aav-Loo esmakordset esinemist Rosina osas, mis osutus tema võimeile hästi sobivaks. Kuid ta aaria hiiglapikk kadents?! Oli see väike viiperus või tõesti kadentsitamine? Kui viimane, siis peaks laulja selle — stiililt sobimatu — võtma revideerimisele. Muidu aga õnnestus too tehniliselt raske aaria laitmatult, vaatamata sellele, et ta tänamatult otse Rosina esinemise avamänguks on ja seega mõnikord lavapalavikku võib tekitada.

Jõulukuus korraldati ka möödunud hooaja ainus sümfoonia-kontsert, seekord Berliini külalisdirektori dr. G. v. Keussler'iga, kes oma esinemisega end näitas tubli orkestrijuhina, päälegi juhataades kõiki ettekantavaid palu pääst, mis andis võimaluse neid süvenenult esile tuua. Natuke väsitavana mõjus vaid see, et Keussler oli oma kontserdi eeskava koostand liig ühekülgsest, raskepäraselt (Brahms'i — Traagiline avamäng, Wagner'i — Siegfriedi idüll, Keussler'i — Sümfoonia). Seda enam aga pakkusid teretulnud

vaheldust stiilselt ning ümaralt ettekantud Ph. E. Bach'i Sümfoonia G-dur ja tuntud Berliini klaverikunstnikult M. Zadora'lt hoogsalt ning huvitavalt esiletõudud Liszt'i Es-dur klaverikontsert, mille, eriti viimases jaos, suuri-mat täpsust nõudvat orkestri kaasmängu juhtis kindlakäeliselt R. Kull.

Hellilooja ja dirigent G. v. Keussler

Uudisteosena tol kontserdil kuulsime G. v. Keussler'i sümfooniast C-dur autori juhatusel. Kuigi autor oma teoses kui vormi ülesehituselt nii kõlaliselt püüab ajaga sammuda kaasa, siiski ta ei suuda mõjuda selgejooneliselt: puudub loomulik muusikaliste mõtete arendamine, ning seetõttu teos muutub vormituks, struktuurituks. Lisaks veel liigne harmooniline tihedus mõjub lämmatavalt ning kontrastide kasinus isegi tüütavalt.

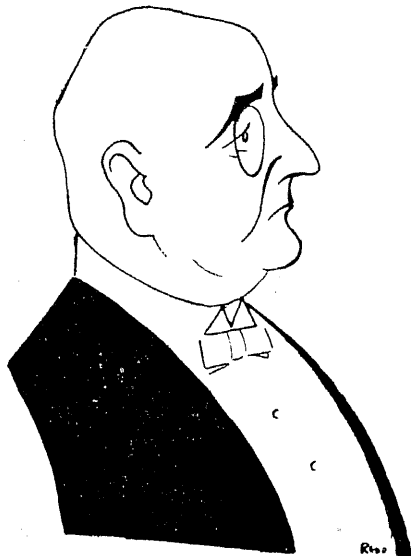
Seekordne Tallinna Rahvaülikoolide Seltsi segakoori kontsert, kuna ta oli arvult 25., kujunes juubelikontserdiks.

See koor, kelle tegevus kestnud üle 10 aasta, sellest pikema aja *T. Vettik*'u asjatundlikul juhatusel, on kunstilises mõttes järjest näidand tõusu tendentsi, kippudes nüüd võistlemale E. M. O. segakooriga. Et aga ta häälematerjal ei paku sarnast valitud kvaliteeti kui E. M. O. oma, siis on arusaadav, et ta kõlaümarusis, mõnikord isegi puhtuses, jätab soovida. See-eest tasub ta aga oma elulisuse, hoogsuse, ja painduvusega, milles jälle omakorda E. M. O., kellele omane rohkem ametlik, asjalik toon, mõnikord jätab soovida. Lisades veel, et T. Vettik oma koori repertuaari valikus on suhtund ikka erilise hoolega, muretsedes alati värskemat laulumaterjali, mis veel heliloojate manuskriptides, ning et ta lemmiklaulaks on olnud meie rahvalaul, mille ettekanne ta juhatusel omab erilise väärtuse, märkigem, et see koor oma andeka juhiga eesotsas on teind tähelepanuväärset kultuuritööd, ning soovigem, et see jätkuks samasuguse innuga. Kontserdikavas antud huvitava statistika järele on koori tegevusaja (13 a.) jooksul õpitud 238 eesti, 37 soome ja 15 muud laulu (üldse 290). Teades et Rahvaülikoolide S. segakoori kontserdi eeskavad on alati sisaldand uusimat ning valitud kooriliteratuuri, väärib see eriliselt allakriipsutamist. Kõnesoleva kontserdi eeskavas, milles jälle pooled numbrid olid esiettekandel, pakkusid suuremat huvi A. Kapi raskekõlalised, meeleolutabavad laulud „Tulevik“ ja „Kui tume veel kauaks...“, samuti T. Kuula' imekaunis „Laine laevada viib“. Need laulud oma järskude modulatsioonidega ja kromatismiga kuuluvad kooritehniliselt raskemate hulka. Kuna aga Rahvaülikoolide S. segakoor on tegelend enamasti diatoonilises piirkonnas, siis tuli siin intonatsiooni mõttes võidelda mõningate raskustega. See aga tasuti, nagu ju eelpool tähendatud, meeleolulise ettekandega. Liitati veel valmistas T. Vettik täieliku üllatuse C. Kreegi humoristliku laulu „Ma kõndisin vainul“ erakordselt huvitava ettekandega. Kontserdil olid solistina kaastegevad *E. Lipand*, kelle habras hää ei võimaldand Saare ja Tobias'e laulude täieliku mõjulepääsu, ja *A. Pappmehl*, kes eduga esitas Merikanto' ja Kaski' viiuliteoseid.

Ka Akadeemiline Helikunstnike Selts

korraldas oma ainsa *kammermuusika õhtu*. Ansambelis ja solistena toimusid A. Kõrb (klaver), H. Schütz (viul) ja prof. R. Bööcke (tšello). Eeskava kaaluvamaks numbriks olid J. Brahms'i tore Trio c-moll op. 101, ja T. Kuula' sügav-poetiline Trio A-dur op. 7, mis oma hooga ning läbitundud ettekan- dega kaasakiskuvalt suutsid mõjuda. A. Kõrb näitas end hääde võimetega ansamblistina. Solistinagi ta üldiselt rahuldus, siiski ta ei näi kuuluvat Debussy' interpretaatoriks. Nii too huvitav prelüüd meeleolult kaotas. Debussy on kõigepäält kolorist ning ta klaver — see on koguni isesugune kõlade-maailm. Vanule traditsioonele toetuv klaveritehnika ei ole siin küllal- dane — Debussy' ettekanne nõuab sootuks teist. Nood surisevad kõla- fontaanid, nood salapärased, nagu veelalused, — isegi nood massiivsed, tahatud kõlarühmad — nood ei ulatu Debussy' juures ealeski teravusteni, *ff* meie tavalises mõistes üldse ei eksisteeri ta muusikas. Pianistilt nõuab Debussy päale kõige muu veel erilist *helitunde meelt!* Ning seda tuleb kindlasti arvestada Debussy' oma- pärase muusika ettekandel. Muist soo- loettekandeist huvitas eriliselt *H. Eller*'i vaimukate mõtetega hiilgav, omapäraselt meeleoluline „Männid“ — H. Schütz'i vastaval ettekandel. Loomisandeid näitas ka vanameistri A. Kapi poja — E. Kapi „Nocturne“ viiulile. Vahelduseks esines prof. R. Bööcke mõningate Locatelli' tšellopal- dega. Kuigi meil kammermuusika publikut armetult vähe, kuna sellesse liiki kuulub tõsiste muusikaliste huvi- dega, valitud muusikaharrastaja, — on Akad. Helikunstnike Selts siiski liig harva kammermuusika õhtuid korraldand. Ent julgen arvata, — kui meil leiduks võimalusi neid õhtuid korraldada sagedamini, seejuures suu- rema järjekindlusega ja sihiteadlikku- sega ning organisatsioonilt kavakind- lamalt, siis meil võiks kasvada tarvi- dust ja ka publikut nende jaoks. Nüüd aga oli natuke piinlik: meie muusika- line Tallinn, kus töötab konservatoo- rium üle 300 õpilasega — kus oli too muusikaline koorekiht, kas oli kont- serdil vähemasti nimetamisväärne rühm konservatooriumi õpilasi? Sar- nane muusikaline ettevõte — ta peaks väärima rohkem tähelepanu! Mõtlen,

meie oludes võiks olla hädad pinda kammermuusikalisel loomingu, kuna selle levitamine oma odavuselt on kergemini teostatav kui suuremate sümfooniliste tööde oma, ning elastsusega ta pakub tänujulge ja soodsamaid võimalusi meie muusikat häälel juhul propageerida välismaile. Siiani aga pole saand meil tekkida peaaegu mingit nimetamisväärsed kammermuusikaliteratuuri. Neid vähesi teoseid, mis mõne helilooja käsikirjas, võib loendada ühe käe sõrmil. Kui minult hiljuti paluti välismaa jaoks teateid kam-

Rootsi bariton Gunnar Grip

mermuusikaliste teoste kohta, mis sobiks sääl esitama meie heliloomingut, siis sattusin tõsisesse raskusse, — nii imevähe oli meil vääriolist. Kuid seda ei saa tekkida, kui ei ole nõuet. See-eest peaks siis kindlajoonelisema hoolduse endale võtma Akad. Helikunstnike Selts. Peaks loodama võimalusi nende tekkimiseks, korraldades sihi-kindlamalt: 1) kammermuusika kontserte, 2) parimate teoste auhinnastamist, 3) võistlust, 4) kirjastamist (tasku-partituurina) jne.

Solistide kontserdest mainigem kõigepealt rootsi laulja Gunnar Grip'i laulude-õhtut, mis kujunes erakordseks ta kunstiliselt niivoolt, — kui huvitavalt eeskavalt (Liszt, R. Strauss, M. de Falla j. t.) nii võrratult ettekandelt. M.

Zadora oma klaverikontserdiga (mille kavas oli rohkesti Chopin'i ja Liszt'i) kinnitas veel kord oma eeskujulikke võimeid ning viiulikunstnik R. Soëtens oma korrektselt sooritatud mitmekesise ja huvitava kontserteeskavaga (Viraldi, Bach, Beethoven, Mozart, Liszt, Albeniz, Falla, Hubay) lõpetas seekordse väliskunstnike külastuskontsertide ringi.

Riho Päts.

HAAPSALU. Eelmise aasta eeskujul korraldas Läänemaa Õpetajate Seminari sümfooniaorkester jõuluvaheajal kontsert-ringireisu Lõuna-Eestis. Kontserte anti Viljandis, Sindis ja Vändras. Pääle orkestriettekannete, mida juhatas seminari muusikaõpetaja J. Pakk, esinesid õpilased soolodega viiulil ja klaveril.

KURESAARE, 13. dets. 1. a. korraldas Kuresaare Eesti Seltsi koor kontserdi eesti ja capella helitöist. Kava koosnes päämiselt 10. üldlaulupeo lauludest. Pääle segakoori esinesid ka nais- ja meeskoor mõne lauluga. Segakoorilauludest meeldisid publikule eriti R. Päts'u „Sarvelaul“ ja T. Vettik'u „Hõiskame kooris“, mis tulid korrata. Väljaspool 10. üldlaulupeo kava tulid ettekandele veel imgilus „Üle vee“, mis ka väga meeldis, ja T. Vettik'u „Ussisõnad“ ning „Kullalähilaul“. Solistidena olid kaastegevad kohalikud jõud-asjaarmastajad prl. E. Maripuu (laul) ja hra V. Vrznesnievski (viul). Koori juhatas ning sooritas kaasmängud Joosep Aavik.

Koor on asund juba järgmise kontserdi ettevalmistusele, mille kava koosneb ainult neist X üldlaulupeo lauludest, mis esialgse kavatsuse järele on valitud Saaremaa 1932. a. laulupeo kavva. Nii saaks aegsasti kuulda avaliku arvamise hinnagut valitud laulude kohta. 18. jaanuaril aga tuleb eelmise kontserdi kava kordamisele odavahinlise rahvakontserdina.

□

Kuresaare linnavalitsus usaldas 1931. a. suviorkestri kokkusaadmise ning juhatamise Kuresaare Laurentiuse kiriku organistile Joosep Aavik'ule. Kuuldavasti kavatseb Aavik moodustada umbes 18-mehelise salong-orkestri paremaid mängijaist. Viimaseil aastail pakkus suvitajale muusikalist naudingut ikka ainult puhkpil-

hide-orkester. Muudatust oli ses asjas tingimata vaja.

Detsembri keskel otsustas Lauljate Liidu Saaremaa osakond (mis küll veel pole lõplikult välja kujunenud ega registreeritudki) Saaremaa V laulupeo toimepaneku edasi lükata 1932. aastale. Seda sammu põhjustas päämiselt asjaolu, et maakoorid poleks enam jõudnud kava ette valmistada käesoleva aasta suveks, kuna nootide hankimisega on raskusi. Oli muidki põhjusi. —k.

PÄRNU. *Pärnu Politsei Spordiring* korraldas oma aastapäeval, 22. nov. l. a., kontsertballi, millele olid palutud esinema päälle kohalike kunstnike *I. Aav-Loo* ja *H. Schütz* Tallinnast. Kõik ettekanded said tormiliste kiiduavalduste osaliseks. Päälle muu *I. Aav-Loo* ja *V. Krull* laulsid palu *Tia Terkmann*'i operetist „Öine seiklus“.

— 2. dets. l. a. kontserteerisid Pärnus viiulikunstnik *prof. Michail Erdenko* ja klaverikunstnik *Dina Golcer*.

— 30. nov. korraldas *Pärnu Heliikunsti Selts* vaimuliku kontserdi kohalikus Eliisabeti kirikus. Esinesid seltsi sega- ja meeskoorid ning sümfooniaorkester *H. Mere* juhatusel, duetina *pr. Schmidt* ja *prl. Hendriksmann*. Kava koosnes kodu- ja välismaa autoreite vaimulikest laulest.

RAKVERE. 6. detsembril 1930 külastas Rakveret *E. M. O.* segakoor *prof. J. Aavik*'u juhatusel. Kontsert peeti käsitöölaliste Seltsi saalis. Kuigi nimetatud saal akustilises suhtes oma madaluse ja põigiti asetatud jämedate laetalade tõttu ei ole hääks eelduseks korralikule kontserdile, kujunes õhtu siiski rakverelasele väga meeldivaks. Hulk laule tuli korrata. Kavas oli m. s. paar eeloleva üldlaulupeo laulu, millest kuulajajale näis eriti meeldivat *V. Nerepi* „Saarlaste laul“. — Solistena aitasid kaasa *pr. O. Torokoff-Tiedeberg* (laul) ja *prof. A. Lemba* (klaver). Mõlemaid asjatundjaid kuulati suure kiindumusega. Kohalike kooride nimel tänas tegelasi haridusosakonna juh. *E. Rosenberg*, andes lugupeetud juhile lillekimbu. Rahvast oli saalitäis. *E. M.*

TARTU. *Prof. M. Erdenko* ja *D. Golcer* andsid dets. alul l. a. Tartus

kaks kontserti, millest mõlemast oli rohkesti osavõtjaid.

— „Vanemuise“ sümfooniaorkestri kontserti 5. dets. oli kutsutud juhata-ma *R. Kull* Tallinnast. Kavas oli *Kalinnikov*'i sümfoonia ja kodumaa autorite töid (*J. Aavik*, *H. Eller*, *A. Lemba*, *R. Kull*). Solistina esines *Th. Rei*, esmakordselt Tartus, saades hää menu osaliseks.

— ÜENÜ Tartu osakonna segakoori kontserdi kava „Vanemuises“ 10. dets. l. a. koosnes päämiselt nooremate heliloojate töist, millest mõni isegi oli esmakordsel ettekandel. Koori juhatas *R. Ritsing*. Solistina esines *L. Paterson*.

— Tartu Kõrgema Muusikakooli kolmanda aastapäeva puhul, 11. dets. l. a., kool korraldas piduliku aktuse, millel esinesid õpilisorkester, keelpillide kvartett, õpilased ja vilistlased soolotekkandega.

— 12. dets. l. a. andis Tartus kontserdi viiulikunstnik *R. Soëtens*; teda saatis klaveril *prof. P. Schubert Riias*.

VALGA. — 1. detsembril korraldas kohalik naiskodukaitses „Sädeme“ saalis kontsertaktuse, mil esinesid kohalikud jõud *E. Vibo* (sopraan), *Orav* (viul) ja *Kunsti Seltsi* segakoor.

— 6. ja 7. dets. külastas Valgat Pärnu „Endla“ teatri operetitruup, mängides operette „Paganini“ ja „Tsirikusprintsess“.

— Valga Muusikakool vahetab uuest aastast oma klaveriõpetajaid: lahkund *pr. Peenemaa* asemele tuleb *prl. Kuusik* Tartust, Tartu Kõrgema Muusikakooli lõpetaja.

VILJANDI. Harva saavad muusikasõbrad-viljandlased kuulda tõsise kunstilise väärtusega ettekandeid. Osalt on selles süüdi kitsaropalisel väsitavad reisitingimused sissesõitvaile kunstnikele, suuremalt jaolt aga äärmine leigus publiku poolt. Viljandi muusikaline pulss tuksub aeglaselt. Raske on üldisest osavõtmatusast virgutada viljandlast, kes oma passiivsusega hoiab siit eemale väliskustnikud ja võtab julguse esinemisteks oma-linna muusikuilgi. Hõre kuulajaskond, vahest kuni piinlikkuseni hõre, on saand tavaliseks senistele solistide-õhtuile. Siinse

kodaniku keskpärast muusikalist janu suudavad nähtavasti küllaldaselt rahuldada raadio ja grammofonid, mida nauditakse kas oma koduses mõnuses olemises või sõprade ja tuttavate lõbusas ringis. Solistide kontserdile usaldab viljandlane vaid minna siis, kui puudumine oleks juba eksimuseks seltskondliku hää-ooni vastu. Tahaks aga loota, et pea möödub uneaeg ja Viljandit külastab sageli meie lugupidamist teenind kunstnik-pere.

2. detsembril esines „Koidu“ saalis Tallinna „Gloria-Palace“st“ vabanend paarikümmemeheline sümfoonia-orkester hr. V. Tago' juhatusel. Kavas oli *Čaikovski' V sümfoonia*, *Sibeliuse ja Liszt'i* helitööd. Orkestri suurimaks vooruseks on hää koosmäng, puhas ja kõlaküllane ettekanne. Čaikovski' V sümfoonia ettekandest õnnestus viimne osa, kuna eelmised jäid muljetuks. Sama komponisti „Andante cantabile“ oleks tahtnud suuremat painduvust. Solistina esines čellist hr. B. Goldman.

9. detsembril tuli teater „Ugalas“ järjekordse esietendusena ettekandele O. Strauss'i „Valsiunelm“, mille rahuldav ettekanne tõendas hoolast ettevalmistustööd. Opereti-koor, mis seni „Ugala“ valulapseks, on veidi täienend, seega töötab paranemist. Senise 7-liikmelise orkestri asemel mängis nüüd 19 orkestranti, saavutades häid tulemusi. Operetis on kaastegevad prd M. Mikk-Murakin, H. Rossman, prld Fr. Reinike, L. Feldman, hrd A. Meering, F. Hallap, J. Jürgenson, J. Raskačov, Ed. Pukk. Lavastaja: A. Meering, muusikajuht: E. Rossman, tantsu ja liikumise juht: J. Urbel, dekoraa- tor: A. Kangilaski.

14. dets. esines „Koidus“ Viljandi Helikunsti Seltsi meeskoor oma kontserdiga. Koori praegune kunstiline tasepind töötab oma juhi hr. A. Punga juhatusel tulemusrikkast tulevikku. Koor on koosseisult kasvand, eriti tenoreis. Nii on saavutatud häälte rühmitusis enam-vähem rahuldav tasakaal. Ettekand olid meeleolulised, vastavalt laulude iseloomule, diktsioon selge, kooslaul puhas. Eeskava sisaldas Grieg'i, Tärnpu', Tobias'e, Riccius'e laule. Külalisena viibis kontserdil helilooja Mart Saar, kes andnud koorile oma „Hällilaulu“, mille koor vaatamata lühikestele ettevalmistusele suutis publikule tutvustada helilooja

isiklikul klaverisaatel. Solistina esinesid hrd A. Herman, J. Kuuman, J. Mitt. Klaveril saatis hr. Kurrik. Kuulajaid kontserdil keskmiselt.

Jõulu teisel ja kolmandal pühäl olid teater „Ugalas“ operettide „Bajadeeri“ ja „Valsiunelmi“ kordusetendused.

31. dets. korraldas teater „Ugala“ segaeeskavaga õhtu ühes loteriiga. Esinesid soloettekandega rahuldavalt teatri omad jõud ja külalisena viljandlanna lauljatar prl. Svetlanova. Publikut oli palju. a—n.

— Käesoleval suvel peetava Viljandimaa V laulupeo meeskooride kava koostamisega loodetakse jõuda lõpule juba lähemal päevil. Lauljate Liidu Viljandimaa osakond pöördus Viljandimaalt pärit olevaile heliloojale, et need looksid mõnelele üldtuntud lauludele viisid meeskooride tarvis. Sellele soovile on heliloojad tulnud lahkesti vastu, nii on valmid Mart Saar'elt meeskoorile „Hällilaul“ J. Liiv'i sõnadele, A. Kapilt „Tormi ees murduvad tammepuud“ G. Suits'u sõnadele, Juhan Aavikult „Täis noorustul on meie rind“ P. Grünfeldt'i sõnadele. Pääle selle on loond viisi Mart Saar Jakob Liiv'i laulule „Võitluses“. Lähemal ajal astub kokku Lauljate Liidu Viljandimaa nõukogu. kes esitab meeskooride kava Laujave Liidule kinnitamiseks, mille järel loodetakse kohe võidakse asuda laulude paljudamiseks.

Oodatavaid kontserte „Estoonia“ kontsertsaalis

24. jaan. — Pianist Lubka Kolesa' kontsert.

25. jaan. — Rahvakontsert „Estoonia“ sümfoonia-orkestrilt; juhatab prof. J. Aavik.

27. jaan. — Tenori Tenno Vironi' kontsert.

7. veebruaril — Pianist Claudio Arrau' kontsert.

8. veebruaril — Rakvere Rahvamaja ja Haridusseltsi segakoori kontsert; juhatab E. Rosenberg.

14. veebr. — üliõpilaskonna kontsert.

15. veebr. — Tallinna Töölismuusika ühingu kontsert.

23. veebr. — Sopraani Ida Järv'e kontsert.

24. veebruaril — Rahvakontsert „Estoonia“ sümfoonia-orkestrilt.

VÄLISMAA

BERLIIN. Möödunud aasta viimastest lavastusist Riigiteatris märkimisväärne U. Giordano' ju varem äraproovitud, suure edu osaliseks saanud ooperit „Kuningas“ ja F. Lattuada'se uut koomilist ooperit „Ilunukud“ R. Lert'i juhatusel. Nüüd oli Riigiooper ka varem obligatoorse, kuid viimasel ajal peaaegu unustushõlma vajund Gounod' „Fausti“ võtnud jälle oma mängukavva. Siin laskis muusikajuht Leo Blech tunda oma erakordseid võimeid.

Ka Linnaooper rõõmustas berliinlasi — seekord ühe täiesti ununud Auber'i ooperiga „L'Ambassadrice“, Auber'i muusika oma väikeses žaanris mõjub veel tänapäevgi väga rõõmsasti oma meloodilise võlu, rütmilise elavuse, pikantsuse ja kõlava sarmiga.

Orkestri-kontserdest on nimetamisväärsed filharmoonia-kontserdid W. Furtwängler'i juhatusel. Esimese kavvas oli päle Schumann'i IV sümfoonia ja Mendelssohn'i viiulikontserdi Miša Elman'i ettekandel veel Hindemith'i irooniline avamäng „Päevaundised“, mis aga vaatamata Furtwängler'i hiilgavale juhatusel jättis külmaks. Teise kontserdi kavvas oli Beethoven'i IV sümfoonia ja „Egmont“, mis said erakordse väljenduse valiseks. Solistina esines B. Huberman Čaikovski viiulikontserdiga. Rohket huvi pakkus ka M. Ravel'i „Bolero“, mis kujunes oma monotoonse, 17 korda muutumatu, vaid kõlavärvide vahelduva bolero-teemiga, ta ainsa suure orkestricsendoga Furtwängler'i dünaamiliseks meisterteoseks.

O. Klemperer'i juhatusel kuuldi seekord G. Mahler'i IV sümf. ja soololaule (Rosette Anday' ettekandel), A. Schönberg'i „Saatemuusikat ühele valguspildistseenile“ (esietekanne) j. m.

G. Ansermet'i juhatusel mängis J. Stravinski oma rasket „Capricciot“. Päle selle olid esiettekandel Stravinski' „Orkestrietüüdid“.

Muist lugematuist kontserdest mainigem vaid mõningaid üksikuid kuulsamaid kunstnikelt, nii: filharmoonia-orkestri kontsert — J. Dobroven'i juhatusel (eeskavas Čaikovski), kammermuusika-kontserte — kuulsalt Viini Rosé' kvartetilt (Mozart) ja Budapesti kvartetilt (Čaikovski), viiulikontserte — Miša Elman'ilt (Bach, Vieuxtemps),

prantslaselt Jaques Thibaud'lt (Bach, Corelli, Mozart), ameeriklaselt A. Spalding'ilt (C. Franck) ja noorelt poisikeselt Yehudi Menuhin'ilt, kes enamei tunne mingeid tehnilisi raskusi, näidates haruldaselt varajast muusikalist arenemisjärku, čellokontserte — Piatigorski'lt (Brahms, Beethoven) ja M. Eisenberg'ilt (Lalo, Casals), klaverikontserte — F. Lamond'ilt (tsükl neljast Beethoven'i kontserdist), L. Kreutzer'ilt (Beethoven), E. Petri'lt (Bach, Beethoven) j. t. ning leegion laulukontserte, millest erilist tähelepanu väärts tuntud poola tenori Jan Kiepura' kontsert.

HELSINGI. Möödunud hooaja kontserdest rääkides kirjutab S. Palmgren Soome Muusikalehes „Suomen Laulo“ segakoori-kontserdi kohta H. Klemetti' juhatusel muuseas:

„Suomen Laulo“ on harjund juba oma võitudega. Seda kinnitas ka möödunud kontsert, kus koor sai hiilgavalt toime Schönberg'i „Rahu maa pääl“ ettekandega, — selle haiglas-nürimeelse noodivirvendisega, mille kätteõppimine on nõudnud koorilt üliloomulikku hoolt ja vaeva, aga mille kuulmine ometi igav, isegi väsitav. Jääb teadmatuks, kus on siin „Rahu maa pääl“, — olgu siis kõlbmatuks-tunnistatud ettekannete arhiivi noodiriitul. . . Kui siiski Schönberg'ilt on tegemist mõne erilise „sisuga“, siis — kõnelemata kunstist — mõjub sääl D. Milhaud' kolmejao-line „sümfoonia“ nelja soolohääle saatel tühjalt ja kuivalt kui kõrve kohin. See ei kõlanudki, ehk küll kokkulaulul polnud ainustki viga. — Vabastavalt ja kergitavalt tundusid selle jorutamise järel Klemetti' stiilipuhtad omapärased „Rõõmuviisiid“ koorile, soolole ja orkestrile.

— J. Sibelius'e 65. sünnipäeva puhul oli sümfoonia-kontsert juubilari helitõista prof. J. Kajanus'e juhatusel. Solistina esines ungari viiuldaja Emil Telmányi Sibelius'e viiulikontserdiga.

— Sügishooaja sümfoonia-kontsertide seeria lõppes Beethoven'i „Missa solemnis'e“ ettekandega, milles koori osa oli usaldatud V. Pesola' juhatusel töötavale „Kilven-Kuoro'le“. Soolokvarteti moodustasid Pia Ravenna,

Signe Liliequist, Roine Rynnänen ja Oiva Soini.

— Soome Muusikapedagoogiline Liit ühes Soome Koorilühduga korraldasid Helsingis 7.—10. jaanuarini s. a. muusikapäevad ja koorijuhtide kursused, mille kavasse kuulusid muusikalised loengud prof. *Heikki Klemetti*lt, mag. A. O. *Väsäselt*, dr. *Toivo Haapaselt*, prof. *Ilmari Krohn*ilt ja mag. *Martti Turuselt*. Eestist oli palutud esinema *Riho Päts*. Koorijuhtide kursustel olid kaastegevad soome parimad laulukoorid, nii: Suomen Laulu, Laulu-Miehet, Kansallis-Kuoro ja Kilven-Kuoro.

KAUNAS. Ons Leedul muusikas kaasa rääkida? Kindlasti. Kaunas on Leedu muusikaline keskus ja mida siin pakutakse, väärub mainimist. Tähtsamaks Leedu heliloojaks on *I. Gruodis*, konservatooriumi direktor, produktiivne helilooja, kellele teater alati pöördub, kui tal tarvis lavamuusikat. Ja kui suurejooneline on see lavamuusika, kui hoolikalt kirjutatud, kui tähtis, kui sobiv näidendile! Mõten siin kõigepeält tüübilise leedu draama *Krévés-Mickevšiaus*'e „šarunas'e“ esietendusele. Millise mõju saavutas etendus *Gruodis*'e köitva, teost kindlalt ümberhaarava muusika tõttu! Siin helilooja omapärasus tõstab tõsiselt selle teose väärtust. Hulk ürgjõulist muusikat on tolles „šarunas'e“ partituuris. Pean *Gruodis*'t autoriteetsemaks leedu muusikuks ja mul oli juhus ühel külaskäigul teda ergutada rahvusoperi loominguks.

Leedul ei ole veel oma rahvuslikku ooperiteost. Ent ooperiteater, kus muusikaliseks direktoriks on prof. *N. Malko*, suudab paljugi pakkuda. Esimene diržent on *M. Bukša*, venelane, kes orkestrile jagab rohkesti oma energiat ja teda teeb väga kõlavõimsaks. Esimene kontsertmeister ja ka diržent on *F. Wirsing*, sakslane, kes oma toreda viiulimänguga annab keelpillide rühmale kindla positsiooni; ei saa salata ta kunsti tähtsust leedu muusikaelus. Ja häälil on leedu ooperis! Kas pole see midagi suurepärasat, see julge, tugev *V. Grigaitiené* hääl. Ka *M. Rakauskaité* on tüübiline Wagner'i lauljatar. Esmajärguline lavajõud on *K. Petrauskas*, — intelligentseim kõigist balti tenoreist, imeteldav laulja,

midagi erakorralist, stiilne! A. Sodeika, lüüriiline bariton, kuulub ka tolle ooperi paremate näitlejate hulka, mille ansambli tõesti on võimeline midagi pakkuma.

Repertuaaris on pääle ooperite ka balletid. Palju vene teoseid, „Eugen Oneginiga“ eesotsas, leiab aset eeskavas. Arvan vaid, et nimetatud ooper nõuaks uue lavastuse. *J. Stumbras*'e lavastus, harilikult tähelepanuväärne, jätab siin soovida. *Siserezii*, nimelt teises vaatuses, tolles imeteldavas kammermuusikalises stseenis, oli tõesti väga nõrk. Kuid noor *Damb-rauskaité Tatjanana* on arenemisteel. Tõsiseks uhkuseks on aga *P. Oleka*, kunstnik, kes oma toreda esinemisega vaimustab.

Repertuaaris on ka rohkesti prantsuse ja itaalia oopereid.

Võib kinnitada, et leedu ooperis pakutakse palju väärtuslikku kui muusikalises nii dekoratiivses mõttes. Imetella üksi juba toredaid kostüüme teeb rõõmu. Ka koorid pakuvad oma paremat. Tunnistan avameelselt, et mulle valmistab tõsise üllatuse leida Kaunases eest säärane korralik teater. Ka kontsertala on edukas. Saksa diržendest juhatab Kaunases sageli *Scherchen*. *Gerhard Krause*.

LONDON. Kõrgekvaliteedilist kunsti pakkusid mitmekesised ning huvikülalased orkestrikontserdid üldtunnustatud diržentidega (*W. Mengelberg*, *H. Scherchen*, *J. Dobroven*, *Th. Beecham*, *A. Boulton*, *H. Wood*, *M. Sargent*, *H. Harty*), kelle kontserdikavad pakkusid kõige laiaulatuslikumat maailma muusikaliteratuurist *Palestrina*'st ja *Bach*'ist kuni *Schönberg*'i ja *Hindemith*'ini.

PARIIS. Ooperiteatrid serveerisid vaid ülessoojendatud kujul ja aastaid vana repertuaari — *Remeau*' „Castor ja Pollux“, *Jaques Ibert*'i „Angelique“, *Wagner*'i „Laulusepad“, *Beethoven*'i „Prometheus“ j. t. Elavamaks momentiks oli *Richard Strauss*'i külastusretk oma „Roosikavaleri“ ja „Salomega“. Ent huvitavaid uudiseid on veel oodata.

Mis puutub kontserdesse, siis Pariisi muusikaelu liigub n. ö. üleproduktiooni tähe all. Nii on igal nädalal pääle ooperi 12 orkestrikontserti ja ümmarguselt 20 solistide-õhtut. Ar-

mastatuimaid külalisi orkestrijuhtidest oleks nimetada *W. Mengelberg'i* ja *H. Scherchen'i*, omist *G. Pierné'd*, *G. Charpentier'd* ja *Rhené-Baton'i*.

Solistidest olid tähelepanuväärsemad *Wanda Landowska* ja *Miša Elman*, samuti ka *Lotte Lehman*, *Maria Ivo-gün* ja *Heinrich Schlusnuss*.

RIIA. Lavapildiline ja -tantsuline külg on esiplaanil läti Rahvaoperis, kus direktoriks *Prande*, siis alles tuleb vaatlusele laululine moment, olgugi et ka siin vokaalselt palju väärtuslikku pakutakse. Riia operikoorigil on parim kuulsus, ja šaljapin võttis meelsasti teda kaasa oma külastusretkile.

R. Liberts on operis suurte võimistega ja peenemaitseline lavastaja. Ta lavapildid on meeolult ehtsad, ter-vete koloriidiväljendistega naturalist-likus ja impressionistlikus stiilis, fan-taasia, nali, kui seda tarvis, erilised tüübid, ja ikka on pilt, mida ta pakub, kooskõlastatud ning rõõmustava opti-lise maitsenguga. *Aleksandra Fedoro-va'* isikus on teatril ballettmeister, kes Riia balletile toob maailmakuul-suse. Ta ise on kuninganna tantsus: on õnn teda näha vaid üks minut *Če-repnin'i* „*Armid*a paviljon*i*“ teise pildi teises variatsioonis. Siin on tant-sukunst saavutand oma kõrguse. Riia balletil on selles meistris ju-hataja, kellele ta võigneb palju tänu. Ballett on oma võimistega kõrgel ast-mel. Seda tõendab juba *J. Stravinski'* „*Tullilind*“, mille *Zweiberg* küpselt toob ettekandele. Võiks nimetada terve rea nimesid, kelle saavutused tolles balletirühmas on väljapaistvad.

Hääleliselt paistab välja passilaulja *Niedra*, kel suurepärane, täiuslik organ, hiilgav esinemine ja intelli-gentne ettekanne: väga tõsiseid süve-nevaid kunstnikke. *Kaktins*, bariton, on samuti oma sümpaatse hääle ja isi-kuga võitnud poolehoidu. *V. Stotts* tõen-dab, kui tähtis on ta koht operis. Ta on suurepärane deklamaator ja hääle-kunstnik. *Herta Lusia* ja *Helene Ber-zinski* — aldid — väärivad tähelepanu.

A. Werner —, pass-bariton, on tubli laulja. *Perkons'i*l, keda kuulsin Tat-janana, on ka oma teened.

Čaikovski't mängitakse loomulikult rohkesti ning „*Eugen Onegin*“ ja „*Padaemand*“ võiksida saada uuesti lavastatud. *Vitols'i* lavapildid on nõr-

gemad *Liberts'i* omist. *J. Weinber-ger'i* „*Schwanda torupillipuhuja*“ an-nab *Liberts'ile* jälle võimalusi kõiki kunste välja tuua ja etendus möödub ka väga hiilgavalt. *Otto Karls* orkest-rijuhina tõendab, et ta parajal ajal on paras mees. Hää muusikuna tunneb ta end kõikjal kodus. *Brechman-Sten-gel* Dorota'na on kunstiliselt eht. *J. Weinberger'i*l on ka siin edu. Ideaalne ettekanne, iseäranis eksaktne balletis, valmistab parima meeolu.

Gerhard Krause.

STOKHOLM. Enne jõuluses operi-mängukavas oli rohkesti Wagner'it. Pääle selle mängiti *Massenet'* „*Thais*“, *Auber'i* „*Must domino*“ ja *Charpen-tier'* „*Louise*“ — *A. Järnefelt'i* juha-tusel. Ettevalmistusel on *Max Brand'i* „*Masinist Hopkins*“, Daani operi val-mistab *C. Nielsen'i* operile „*Saul* ja *Taavet*“. Uueks aastaks on angažeerit-d üheks kuuks külalisdirendiks *Leo Blech*.

VARSSAV. 26.000 zlotti (umbes 1.100.000 senti) sai *F. Šaljapin*, kes nüüd juba 57-aastane, iga külaskäigu-etenduse eest Vielki teatris Varssavis, kus ta esines esmakordselt ja esimesel õhtul suurejooneliselt mõjudes („*Boris Godunov'is*“) sai väga südamliku vast-tuvõtu osaliseks, ent teisel õhtul „*Faus-tis*“ välja langes. Ikkagi jääb too lau-lev passimees kunsti *grand seigneur'iks*, ehk küll mõningad ootamatused võivad takistada ta laululisi ja lavalisi aval-diisi. „*Boris Godunov*“ kanti ette lühen-datud kujul ja nimelt nii, et kolm stseeni jesuiitidega langes välja. „*Faust*“ mängiti apoteoseta, kuna *Šaljapin* Walpurgi õös ei laula, nii et too stseen selle tantsuliselt esiletõste-tava balletiga kandus operi lõppu.

Etendused möödusid arusaadavasti natuke närvitsevalt. „*Boris Godunov*“ — tšiseda kunstniku *Adam Dotzycki* muusikalisel juhatusel — oli hästi töö-tatud välja. „*Faust*“, mida juhatab *Bojanovski*, kes peenetundelisemalt peaks käsitama oma orkestrit, — nõuab kindlasti uut lavastust. Siebelit laulis siin tenor (*Poplavski*), mitte sopraan-pükstes, nagu tavalisesti. Ta serenaadi järel puhkes minutitepikkune kiidu-avaldis. Ent hoolimata sellest jätkati laulu ja mängu. Nii oli *Šaljapini* Vars-savi võõrustendusel oma eriline täht-sus.

Gerhard Krause.

Mitmesuguseid teateid

Koorilaule

— E. L. L. väljaandel ilmus 10. üldlaulupeo noodiraamatu *meeskooride* osa, mis sisaldab 10 laulu. Neist 7 kui raskemad on määratud eri-meeskooridele, kuna 3 lihtsamat üldmeeskooridele. Mõned eri-meeskooride laulest on esmakordselt trükitud. Raamatu on toimetanud *T. Vettik*.

— *T. Vettik'ult* on ilmumas käesoleval kuul suurem kogu meeskoori laule.

Klaveripalu

— *Riho Päts'ult* ilmub neil päevil 2 vihku *laste klaveripalu*, milles kasutatud kauneimaid eesti rahvalaule ja pillilugusid. Kogu sisaldab üle 20 pala.

Melodeklamatsioone

— *J. Tamverg'ilt* ilmus enne jõulu 2 melodeklamatsiooni.

G. Viinamägi Berliini raadios

Eesti laulja *Georg Viinamägi*, kes paar aastat tagasi siirdus siit Saksa- maale, on nüüd Berliinis ilmuva kristliku muusika-ajakirja „*Muusika ja usk*“ toimetajaks. Nimetatud ajakirjas on ilmud G. Viinamäelt mitmeid artikleid, muu-seas üks ka eesti rahvalaulu käsitav. G. Viinamägi on mõned korrad ka säälses raadioringhäälinguis esinend eesti laulega ühes nende juurde kuulu- vate selgitusiga.

Uusimat heliloomingut

— Omapäraseks muusikaliseks eksperimendiks osutus *Geoffrey Dunn'i* ja *Herbert Murill'i* jazz-ooper „*Mees puuris*“, mis hiljuti Londonis oli esiette- kandel. Ooperi tekst on inglise moodsa luule antoloogia laadis.

— *Richard Strauss* on oma Viini Meestelauluseltsile pühendatud „*Austria laulu*“ usaldand kirjastusele Bote & Bock, kes selle annab välja orkestriteosena.

Rida vene heliloojaid esineb sümfooniaiga:

— *Mjaskovski* on lõpetand oma „*Kümnenda*“ sümfoonia.

— *M. Steinberg* — „*Kolmanda*“.

— *Šostakovič* on kirjutand uue sümfoonia.

— *Lopatnikov'i* uuemaks heliteoseks on 2. klaverikontsert.

— *Mossolov* oma „*Rauavalanguga*“, milles ulgavad sireenid ja kuulduv teraspleki kõla, viib kuulaja töötava proletariaadi töökodadesse.

— *D. Milhaud* on kirjutand kontserdi löökmänguriistule ja orkestrile, mis tuleb esiettekandele Brüsselis ja Pariisis.

Muusikalist nalja

Kui kuulus dirižent Artur Nikiš ühel kontserdil juhatas Beethoven'i Leonore-avamängu nr. 3, asetab ta trompeedipuhuja kaugeköla-effekti saavutamiseks viimasele rõdule ukse taha. Jõudes kohani, kus trompeet pidi kõlama, kuuldi ülalt vaid paar takti signaalist, millele järgnes piinlik vaikus. Nikiš andis märgi abil teisele trompetistile orkestris mõista, et see puhuks signaali edasi ja päästis nii seisukorra.

Päale ettekannet tegi Nikiš esimesele signalistile etteheiteid. Ärritusest alles värisedes kogeles see: „Mõelge ometi, härra dirižent, vaevalt olin puhund paar tooni, kui ühest uksest keegi mees tormas mu juurde, kiskus trompeedi suult ja pahandas: „Kas olete hullumeelne, et siin mängite? Sää! all juhatab ju Nikiš kontserti!“

□

Hiljuti mängiti ühel kontserdil Rich. Wagner'i „Siegfriedi idülli“, mille Wagner kirjutas *iseseisva orkestriteosena* oma poja Siegfriedi sünni puhul (1869). Arvustaja märkis muu-seas: „Wagner'i „Siegfried-idülli“ mõju kaha-neb tugevasti kontsertsaalis, esiteks ta pikkuse ja teiseks lavalise dekoratsioonini ning sellest oleneva meeololu (meie harvendus!) puuduse tõttu!“ Kahjuks on jätnud arvustaja märkimata, milliseid dekoratsioone ta selle teose ettekande juurde oleks soovind meeololustõstmiseks. (Kas Siegfried Wagner'i sündi?!)

„Muusikalehe“ uudiseid

Kui eriti viimasel ajal rõõmustaval viisil on koondund „Muusikalehe“ ümber peaaegu kõik meie nimekamad helikunstnikud ja muusikategelased kõigist kodumaa linnadest ja tähtsamaist maanurgist, varustades lahkesti „Muusikalehte“ arvustuste ja teateiga oma ümbruskonna muusikalisist avaldisist, siis nüüd on „M.“ toimetusel läind korda oma kaastöölisiks võita ka mitmeid tähtsamaid muusikuid *välismaa muusikalisist keskusist*. Neist pälvib erilist nime-tamist tuntud rahvusvaheline muusikaarvustaja *Gerhard Krause*, kes alaliselt reisisid tähtsamais muusikalisist tsestrumeis meie „Muusikalehte“ järjekind-lalt hakkab varustama igasugu välismaa muusikaliste teateiga, arvustusiga ja artikliga. Samuti hakkab ilmuma „Muusikalehes“ lähemal ajal tuntud soome muusikapedagoogilt *V. Suikoselt* seeria artikleid aktuaalsemaid muusikapeda-googilisist küsimusist. Et viimased meil siiani on seisnud surnud punktil, siis tohiksid vennasrahva lugupeetud muusiku asjatundlikud kirjutised pakkuda meie lugejaskonnale erilist huvi.

K. Türnpu-nimeline koorilaulu võistlus

Määratud päevaks oli uusi laule sisse saadetud rohkesti. Päale nende tule-vad läbivaatamisele 1930. a. jooksul esmakordselt trükist ilmund ja riigiraama-tukogule trükikodade poolt saadetud laulud.

Võistluslaulude hindamise jury, kuhu kuuluvad helikunstnikud prof. J. Aavik, prof. A. Kapp ja R. Päts, asus juba esialgsele laulude läbivaatamisele.

õendus

L. Neuman'i Tartu kirjas Muusikal. nr. 11 on Grober'i kohta öeldud: „Aga peenemaitseline, kõrgelt kultiveeritud ja suur detaili-meister-näitleja, viis ta ka hää kontsertlauljana kontsertlaval kuulaja ühest laulust teise uutesse meeoluludesse.“ Peab olema, „nagu hää kontsertlaulja“, tähendab Grober ise ei ole mitte kontsertlaulja.

PÄÄ- JA VASTUTAV TOIMETAJA
RIHO PÄTS
VÄLJAANDJA
EESTI LAULJATE LIIT

TOIMETUS: { LEENART NEUMAN
RIHO PÄTS
TUUDUR VETTIK

TALLINN, RATASKAEVU 22, TELEFON 431-82

Kirj. o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu m. 31. 1931.

ILMUS TRÜKIST

VÄÄRIKAS
LISAND MEIE MEESKOORIDE NOODILITERATUURILE,
SISALDAB X ÜLDLAULUPEO
KAVAS OLEVAD ÜLD- JA ERIMEESKOORIDE
LAULUD

X ÜLDLAULUPEO MEESKOORID

SISU:

ERIMEESKOORID:

ME RANNIKMAALE — T. VETTIK
AINULT PÄÄLE VARJU — M. SAAR
PILVEDELE — A. LÄTE
OMA SAAR — J. SIMM
MULL' LAPSEPÕLVES RÄÄKIS — K.
TÜRNPÜ
HOMMIKULAUL — M. SAAR
ÄRKA ÜLES ISAMAA — A. LÄTE

ÜLDMEESKOORID:

SIND SURMANI — A. KUNILEID
KULD RANNAKE — A. LÄTE
MUNAMÄEL — K. A. HERMANN

Hind: Lauljate Liidu liikm. 70 s.
Teistele 85 s.

Nina Murrik-Polonsky

Klaveristuudio (konservatooriumi kava). Erilised grupid väike-lastele. Era tunde. Muusikateooria. Akkompaniiment. Ansambli mäng.

Tallinn, Lühikejaig 6-2.

L. Hellat-Lemba

Tallinna Konservatooriumi lauluõpetaja. Ooper, oratoorium, kontsertlaul. Lauluõpetus.

Tallinn, Sõõrensi 6-15.

TENNO VIRONI

HÄALESÄÄDE TUNNID ÜKSIKUTELE JA GRUPPIDELE.

TALLINN, JAKOBSONI 4-7.

„MUUSIKALEHE“ TELLIJATE

tähelepanu juhime sellele, et 1931. a. „Muusikalehe“ tellimishind on 2 kr. 25 snt. ja L. L. liikmeile 2 krooni. Kõik „Muusikalehe“ lugejad, kes tellimisraha saatnud endises suuruses (s. o. 1 kr. 20 s.) saavad „Muusikalehte“ ainult 1/2 a. jooksul.

MIS EI TOHI PUUDUDA ÜHELGI LAULUKOORIL!

SEGAKOORILE:

X üldlaulupeo üldkoorid. Hind Lauljate Liidu liikmelle 1 kr., teistele 1 kr. 25 senti, üksikmüügil 1 kr. 60 senti.

Viru- ja Viljandimaa 1931. a. laulupeo laulud. Hind Lauljate Liidu liikmelle 50 senti, teistele 75 senti.

Eesti Lauluvara (koorilaulu antoloogia). Hind Lauljate Liidu liikmeile 2 krooni, teistele 2 krooni 50 senti.

Rahvakoorig nr. 2—16. Hind annete kaupa Lauljate Liidu liikmeile 5 senti, teistele 8 senti.

T. Vettik — 4 segakoori laulu. Hind Lauljate Liidu liikmeile 30 senti, teistele 35 senti.

T. Vettik — 13 segakoori laulu. Hind Lauljate Liidu liikmeile 60 senti, teistele 65 senti.

R. Päts — 3 rahvalaulu. Hind Lauljate Liidu liikmelle 30 s., teistele 35 senti.

E. Võrk — Koorilaulud I. Hind Lauljate Liidu liikmeile 1 kroon 15 senti, teistele 1 kroon 25 senti.

MEESKOORILE:

X üldlaulupeo meeskoorid. Hind Lauljate Liidu liikmeile 70 senti, teistele 85 senti.

Tallinna Meestelaulu Seltsi laulude kogud, vihud II—XVI. Vihu hind 30 senti.

V. Nerep — Kolm laulu meeskoorile. Hind Lauljate Liidu liikmeile 30 senti, teistele 35 senti.

SAADAV. LAULJATE LIIDU BÜROOS,

TALLINN, RATASKAEVU 22.